

21

1926
1960/12

K. B. 1926

ЦЕНТРАЛЬНА
НАУКОВО-УЧЕБНА
БІБЛІОТЕКА

БУДУЙМО
ШПРЕЛЬСТАВІ

№ 21

Ціна 20 коп.

Обкладинка роботи
художн. І. Падалки

1934
05 (47714х) „1926“

ВСЕСВІТ

За
редакцією

ШУМСЬКОГО О.
КАСЯНЕНКА Е.

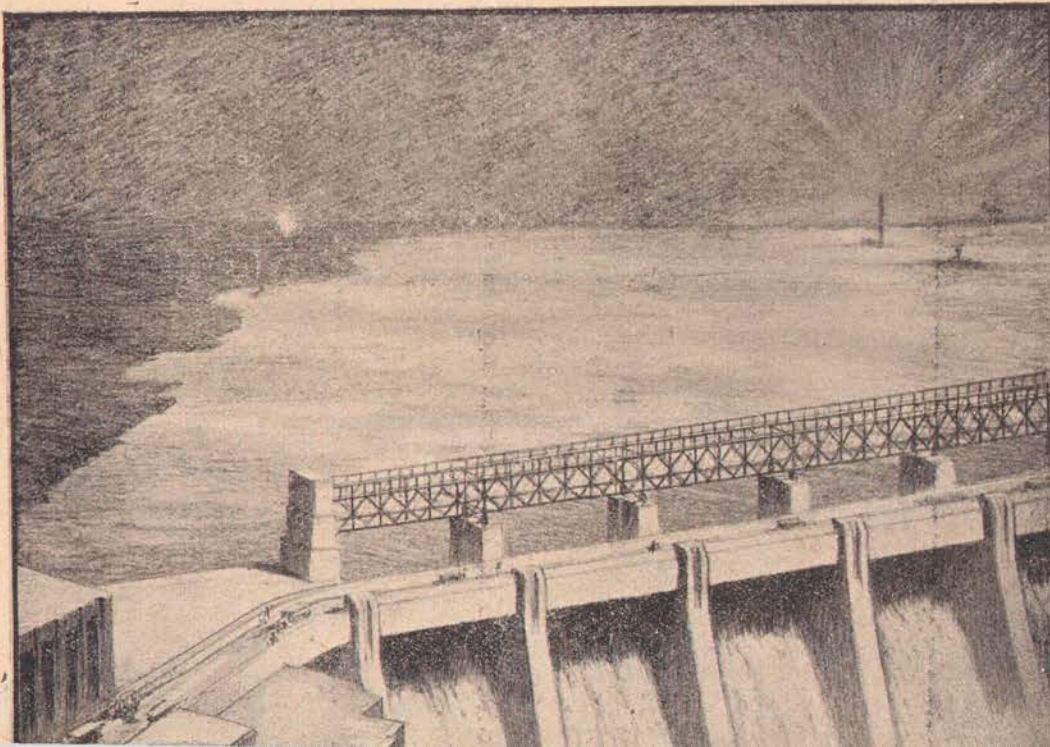
Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

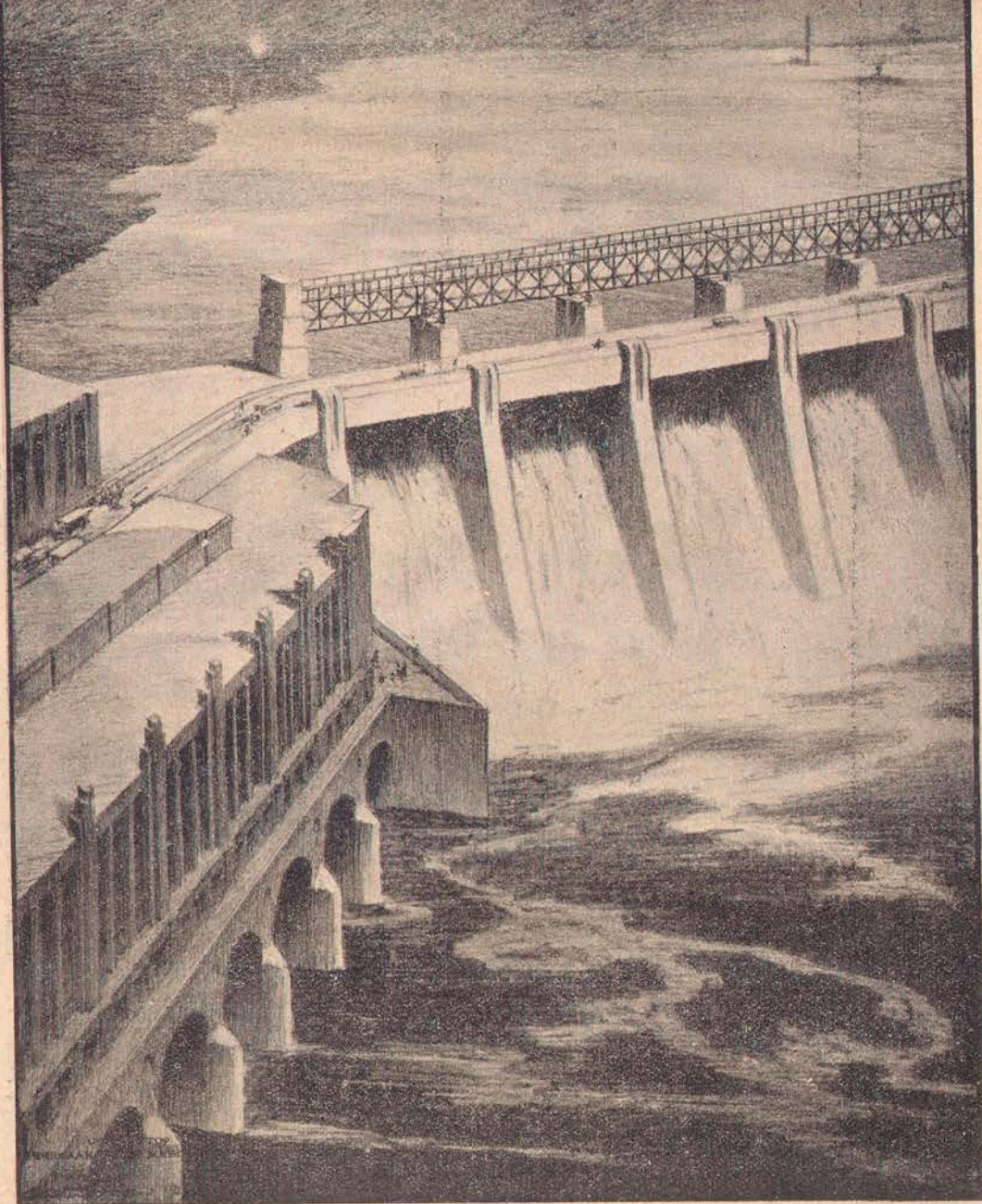
№ 21(44) 15 листопаду 1926 р.
Рік видання II-й.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

Харків, вул. Лібкнехта, № 11.
Тел. № 34-76.

МАЙБУТНІЙ ДНІПРЕЛЬСТАН

Проект гідроелектричної станції.

ЦЕНТРАЛЬНА
НАУКОВО-УЧБОВА
БІБЛІОТЕКА

ТРИНАДЦЯТЬ РОКІВ

З повісти „Земля обитована“ А. Первомайського

ДВРУМ ЯНКЕЛЬ шив людям піджаки, штани, пальта, а Єрухім допомагав йому. (Дні проходили один за другим, схожі один на одного, як брати рідні). Що ранку вони ходили вдвох до синагоги, молилися й повернувшись до дому сідали до роботи. Більш усього Єрухімові доводилося розводити прасів й стежити, щоб вони не притухали. Інколи ж вугілля не займалося й треба було дмухати, що є сили на жаринку, поки не займуться всі... тягнуло на вулицю до одностітків. Пізно в одинокому хлопчикові прокидалась любов до товариства, ігор. Хотілося бігати разом з усіма на річку, гуляти в скраклі, чи ходити за місто у далеке поле де дорога постяглася обсажена вербами греблею через річку, аж геть туди, де за першою невисокою горою хрестами виблискує монастир і де

жайворони непомітно літають у повітрі, чи камінюкою спадають в жита...

Одного разу була спішна робота й Аврум-Янкель послав Єрухіма до синагоги, сказавши, що сам молитиметься вдома. Єрухім узав мішечок з „тфілен“ і вийшов з хати. Пройшов завучочок, минув ярмаркову толоку, дістався до синагоги. В ній було чоловік п'ятнадцять євреїв. Вони, загорнувшись в талеси бурмотіли під ніс молитви.

Єрухім теж став молитися. Але що то за моління.

Поперше, він думав, чого це так, що на дворі такий гарний день, а він мусить сидіти в задушливому, пропахшому потноном та нафталіном повітрі синагоги й не спускаючи очей з сідери промовляти часом зовсім не зрозумілі слова молитов... Молитися йому зовсім не хотілось і не дїдавши служби він вибіг з синагоги, на бігу складаючи тфілен у мішечок.

— Куди ти біжиш?—перестрів його Монька Хайтін, син шкляра з іншого кінця міста.

— Нікуди... відповів Єрухім і чогось злякався. Йому здавалось, що батько вже йде на зустріч і збирається бити його за те, що втік з синагоги...

— Чого ж ти зблід?

— Так... у синагозі душно й воняє нафталін...

— Так ти втік? Молодчина!

— А Батько?

— Битиме?—підскочив Монька. — Значить в тебе дурний батько...

Єрухім хотів було образитись за батька, якого зовсім не знав, а дурня, а навіть навпаки, але передумав. Все ж таки Монька не хотів сказати нічого більше як те, що за втечу з синагоги можна ще й не бити.

— А мене батько й до синагоги не посилав й не б'є...

— Так ти ж іще не бал-міцво,—знайшов аргумента Єрухім. На це Моньки знайшовся не менш важливий.

— Так що? За те я в школу ходжу, у трудову, там де колись було... а ти.

Єрухім мотнув головою.

— А я ні... Весь час ходив до реб-Мойші, а оце з місяць, як батько не звелів, тепер йому допомагаю... Ну, я піду мабуть.

Монька затримав його.

— Встигнеш... ходім до мене.

— Чого?

— Хо-одім! В мене там щось цікаве єсть...

— Скажи що, а то не піду.

— Жалкуватимеш... ходім!

— Батько?

— Ну, що там батько!..—буркнув Монька й повернувся, вдаючи що він іде зовсім. На думці ж в нього було інше.

Монька не боявся свого батька й тому так умовляв Єрухіма. Монька з батько цілими днями ходив по місту з рямом скла, вставляв шибки, а матері в Моньки не було, тому й ріс він сам собі господар. Хлопчик він був не дурний. Сам опредїлився до школи, зиму ходив до неї, а літом бігав з товаришами...

Вдаючи, що уходить, Монька не помилився, що Єрухім не витривав спокуси й піде з ним. І справді не стиг він одійти й двох кроків, як Єрухім крикнув навздогін:

— Подожди...

— Ідеш?

— Та йду...

— О, так би зразу.

Батько сидів на катку п'яний і ляв матір. Завжди так. Коли нап'ється за усеку дрібницю причепиться й починає докоряти. Тепер за Єрухіма.

— ... посилавш його до синагоги, а він півдня до дому не йде... а ти працюєш. Праси став сам, мьотки витягуй сам... усе сам, усе сам.

15-а ВСЕСОЮЗНА ПАРТКОНФЕРЕНЦІЯ

мусить сидіти в задушливому, пропахшому тютюном та нафталіном повітря синагоги й не спускаючи очей з сідеру промовляти часом зовсім не зрозумілі слова молитов... Молитися йому зовсім не хотілось і не діждавшись служби він вибіг з синагоги, на бігу складаючи тфіден у мішечок.

— Куди ти біжиш?—перестрів його Монька Хайтін, син шкляра з іншого кінця міста.

— Нікуди... відповів Брухім і чогось злякався. Йому здавалось, що батько вже йде на зустріч і збирається бити його за те, що втік з синагоги...

— Чого ж ти зблід?

— Так... у синагозі душно й воняє нафталін...

— Так ти втік? Молодчина!

— А Батько?

— Битиме?—підскочив Монька.—Значить в тебе дурбий батько...

дурних. Сам опреділився до школи, зиму ходив до неї, а літом бігав в інші рішамі..

Вдаючи, що уходить, Монька не помилився, що Брухім не витривав і спокуси й піде з ним. І справді не стиг він одійти й двох кроків, як Брухім крикнув навздогін:

— Подожди...

— Ідеш?

— Та йду...

— О, так би зразу.

Батько сидів на катку п'яний і лаяв матір. Завжди так. Коли напився за усяку дрібницю причепиться й починає докоряти. Тепер за Брухіма.

— ... пославш його до синагоги, а він півдня до дому не йде.. а працюю. Праси став сам, м'ятки витягує сам... усе сам, усе сам.

15-а ВСЕСОЮЗНА ПАРТКОНФЕРЕНЦІЯ

Представники України на 15-й Всесоюзній Партконференції. Зліва вправо: т. т. Ляскутів, Ікс, Соколов і Ткаченко

15-та ВСЕСОЮЗНА ПАРТКОНФЕРЕНЦІЯ

Ліворуч т. Теплов, далі т. т. Куйбишов і Луговий.

Але ж він ще дитина... грався мабуть
махицею Ерухіма мати.

Грався. Ви чули?— звертається невідомо
кого, чи до жінки, чи до себе, чи до прасу
Янкель.—Грався. А я в його літа грався?
Ще як батькові допомагав...

— Нічорта він не знає—повторив він, зри-
ваючи з голови мокру ганчірку.—А він знає, на-
чорта тфіден на голову та на руку накручують?

Етель відсахнулася.

— Ерухіме,—що ти говориш? Хто тебе на-
вчив?

Ліворуч т. Теплов, далі т. т. Куйбишов і Луговий.

— Але ж він ще дитина...! грається мабуть захищає Брухіма мати.

— Грається. Ви чули?— звертається невідомо кому, чи до жінки, чи до себе, чи до прасу Аврум-Янкель.—Грається. А я в його літа грався? Вже як батькові допомагав...

Зрештою така, порівнюючи мирна, розмова переходить в палкішу й в той час коли Брухім штовпаючи береться за клямку дверей, він чує такі слова:

Аврум-Янкель: Я його вижену... На що я його виватиму ледацюгу.

Етель: Авруме, що ти говориш... Ти п'яний!
Аврум-Янкель: Я п'яний? Сама ти з любови свого сінка оп'яніла! Може ти ще скажеш що мені треба модіон робити. В тринадцять літ можу старому батькові допомогти...

Етель: Ой, Авруме, коли ж він такий сла-

Брухім стоячи за дверима й тримаючися за клямку вагається. Зайти до хати, чи не заходити. Коли зайде, батько неодмінно поб'є за хто й зна де поблені „тфілен“, а потім вижене. Краще мати повернути й піти зовсім... Але в цей час йому стає чути, як мати каже:

— Ну, чого ти на дитину свірипишся.

Брухімові стає жалко матері. Він уже зовсім вирішив залишитись, та знову чує батьків голос:

— То дитина? То не дитина—то чорт на мою голову.

Брухім кидає клямку з наміром йти з синею, але більше не повертатися додому ніколи, але Аврум-Янкель чує стук, зривається з столу й біжить в сіню.

— Ти довго вже тут стоїш, підслухавеш?—і старий пас падає Брухімові на плече...

— За що він мене?

— За тфілен, за те, що втік з шахріс...

А відкіль він взяв,—прошепотів Брухім.

Він усе знає... на те він батько.

Брухімові злі сльози до горла підкочувались і виливалися.

І нічорта він не знає!—крикнув Брухім.

Йому хотілось зробити якусь капость, щось щоб і батька образити, щоб і самому легше було.

Тов. Сталін—Генеральний секретар Ц.К. В.К.П.

— Нічорта він не знає—повторив він, зриваючи з голови мокру ганчірку.—А він знає, на чорта тфілен на голову та на руку накручують?

Етель відсахнулася.

— Брухіме,—що ти говориш? Хто тебе навчив?

А Брухім наче не тринадцятилітній хлопчик, а доросла роздратованна людина нервувався.

— Нічого він не знає.. Битися він знає...

Старий п'яниця!

Вражена Етель схопила його за руки.

— Що ти? Що ти? Ну заспокойся... Не можна ж так на батька.. Батько тебе годує, вчить!

Брухім пручався.

— Вчить? Я не хочу, щоб вчив пасом... несе хо-очу-у...

Заплакав.

Став безсилий.

Притулився до материного плеча й хлипав підтягуючи носом.

Етель узяла голову його, поклала собі на коліна й гладила рукою шоретке волосся...

Брухім поплакавши знову заснув.

Довго сиділа мати не сміючи ворухнутися.

За давно немитими шибками розквітала літня ніч зірками, а в кімнаті темно...

О, моя мамо!

Тобі оці рядки від далекого сина.

Життя вагою лягло на плечі твої, а очі випив сум...

Зараз сидиш мабуть коло вікна й дивишся в ніч, чи не прийде далекий укоханий син твій стати на коліна перед твоєю материнською мукою, перед болем твоїм...

Прийти б, вклонитися, та шлях простався мимо й лише привіт я шлю тобі з нього.

До далекого незрівняного краю йду я...

Вірю, Мамо!

В тому краю не біль і не мука в матерів, тиха радість...

Про те, що Брухім втік з синагоги, стало відомо всьому містові. Евреї, що були в ній того дня—розказали.

Аврум-Янкеля сусіди взяли на глум.

— Так оце твій справжній єврей?

— Ну-да, він скоро в більшовики запишеться.

— Чого доброго, від теперішніх дітей того тільки й жди...

— Ну та й часи...

— Да... часи такі...

Які ж саме тепер часи—ніхто не показував. Аврум-Янкель злий був на сина й п'яний одного разу пройшовся гарячим прасом по Єрухімовій спині. І знову Єрухім заліг. Лежати довелося на череві, бо уся геть спина взялася великими пухирями. Мати лікувала їх так: змазувала олією й присипала содою. Лежучи Єрухім служив батькові лапки й у нього назривало одне бажання. Але, лише приходило воно в голову, він лякався й радів би забути та думка настирливо працювала в одному напрямку... Аврум-Янкель строчив у шинкою комір до чийогось піджака, а Етель прасувала білизну. Хоч, на диво, Аврум-Янкель не був п'яний і не лаявся—Етель була засмучена й зітхала, кидаючи погляди на Єрухіма, що сидів на ліжкові. В нього вже гоїлися пухирі, але ходити він ще не ходив.

Зайшов Шая Розенблюм, грюкаючи милиціями й сів коло столу. Він довго мовчав, мотаючи головою—нарешті видавив слово:

— Реб-Авруме... А, реб-Авруме?

Аврум-Янкель покинув на хвилину строчити й повернувся до нього.

— Чого?

— Як ви думаєте, реб-Авруме, може каліка жити на світі?

Етель зітхнула важко, а Аврум-Янкель відповів запитанням:

— Каліка? А хіба каліка не людина?

— Галге... вивалося нещеподільно з Шайного з гола.—А в мене ж

Т. т. Копп, Карахан і Раковський на 15-й Всесоюзній партконференції

— Що ти на це скажеш, Шая?

Шая рукою допомагав словам вилазити з горла.

— Це ви про Палестину? Нам там не бути. А я хочу жити, реб-Авруме, жити й любити красиву жінку, мати по п'ятицях фаршировану рибу й свіжу халу...

Знаєте ви,—повернувся він до Етель,—що значить хотіти жити?—І знаєте до Аврум-Янкеля.

— Я знаю це ви про Палестину... нам там не бути... Он він,—Шая вказав на Єрухіма—може той...

Аврум-Янкель мотнув рукою, а в Єрухімовій голові в цей час як раз вистигла думка про те, що він те-ж хоче жити, й що до Палестини думка така: а дома йому що, для зарожити батьків, щоб їм було краще?

— А ти бачиш, Шая, людей, що без серця живуть? Є серце й немов його... Тобі серце розбили, а мені серце з грудей витягли...

У Етель на обличчя навернулись сльози. Вона знала, що чоловік її балакає про покійного Боро.

— Ну, як житиму? Моя наречена Зося, каже, навіщо я їй здався каліка. Й справді на що я їй?

Я ж її не харчую навіть.

А тепер думати такі—чоловікам треба, що б вірки з неба зійшли.

Ви скажіть мені, реб-Авруме, мені лишилося жити?

Аврум-Янкель зразу не наважився сказати й мовчав трохи.

— Як би це було не тут, в цій дикунській країні, де люде не вміють шанувати свої владди, де їх зміняється на рік двічі—в тебе була б нога, а в мене серце...

забути та думка
настирливо працює
вада в одному на-
прямку... Аврум-Ян-
кель строчив на-
шинкою комір до
чийогось піджака, а
Етель прасувала
білизну. Хоч, на
диво, Аврум-Янкель
не був п'яний і не лаявся—Етель була засмучена й зітхала, кидаючи погляди
на Єрухіма, що сидів на ліжкові. В нього вже гоїлися пухири, але ходити
він ще не ходив.

Зайшов Шая Розенблюм, гризуючи милиціями й сів коло столу. Він
довго мовчав, мотаючи головою—нарешті видавив слово:

— Реб-Авруме... А, реб-Авруме?

Аврум-Янкель покинув на хвилину строчити й повернувся до нього.

— Чого?

— Як ви думаєте, реб-Авруме, може каліка жити на світі?

Етель зітхнула важко, а Аврум-Янкель відповів запитанням:

— Каліка? А хіба каліка не людина?

— Гах-ге... вирвалося нечленоподібно з Шайного з горла.—А в мене ж
ноги немає... Є нога—немає ноги... Ви бачили коли небудь таке, реб-Авруме?
Ви бачили, Етель? Як я можу жити без ноги?

Аврум-Янкель мотнув головою.

Т. т. Копп, Карахан і Раковський на 15-й Всесоюзній партконференції

— Що ти на це скажеш, Шаю?

Шая рукою допомагав словам вилазити з горла.

— Це ви про Палестину? Нам там не бути. А я хочу жити, реб-Авруме,
жити й любити красиву жінку, мати по п'ятницях фаршировану рибу
свіжу халу...

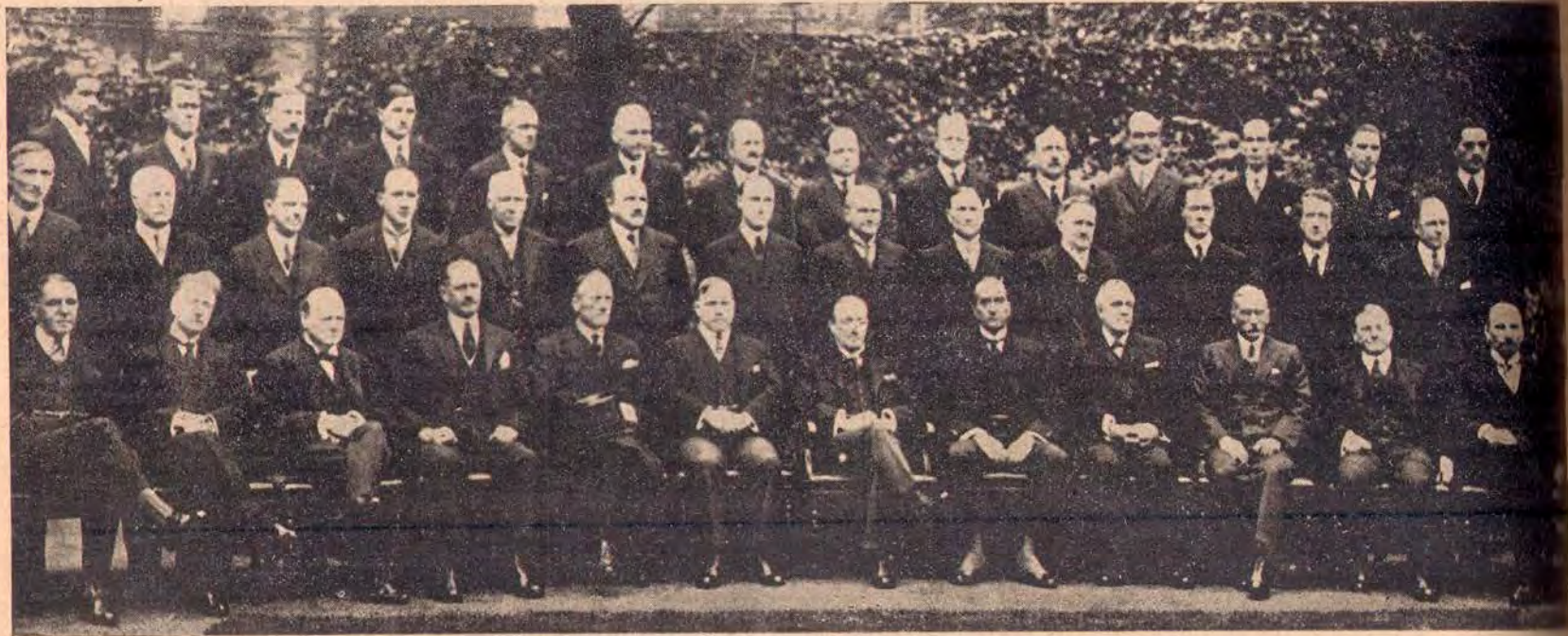
Знаєте ви,—повернувся він до Етель,—що значить хотіти жити?—І ходити
до Аврум-Янкеля.

— Я знаю це ви про Палестину... нам там не бути... Он він,—Шая
зав на Єрухіма—може той...

Аврум-Янкель мотнув рукою, а в Єрухімовій голові в цей час
вистигла думка про те, що він те-ж хоче жити, й що до Палестини
далеко, а дома йому що дня загрожує батьків пас і гарячі праси, й
треба шукати собі життя такого, як сам бажавш.

— Голівне, треба жити так, як сам цього хочеш...—вирішив тринадцять
літній Єрухім.

ВІДКРИТТЯ ІМПЕРСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ В ЛОНДОНІ

Делегати домініонів і члени англійського кабінету. Перший ряд (ліворуч): Лорд Бінкенхед, Гострев (прем'єр Ірландських штатів), Уінстон Черчіль, Котс (прем'єр Нової Зеландії), Остен Чемберлен, Макензі Кінг (прем'єр Канади), Болдуїн, Брунс (прем'єр Австралії) лорд Бальфур, генерал Херсгог (прем'єр Півд. Африки), Америк (Секр. Мініст. Колоній), Монроє (прем'єр Ньюфаундленда) і магараджа Бурдуона (один з володарів Індії)

БЕРДЯНСЬКИЙ ПОРТ

Нарис Остапа Вишні

Бердянський порт—молодий. „Народився він“ з невеличкої пристані, що її люди збудували місцеві експерти в сорокових роках минулого століття.

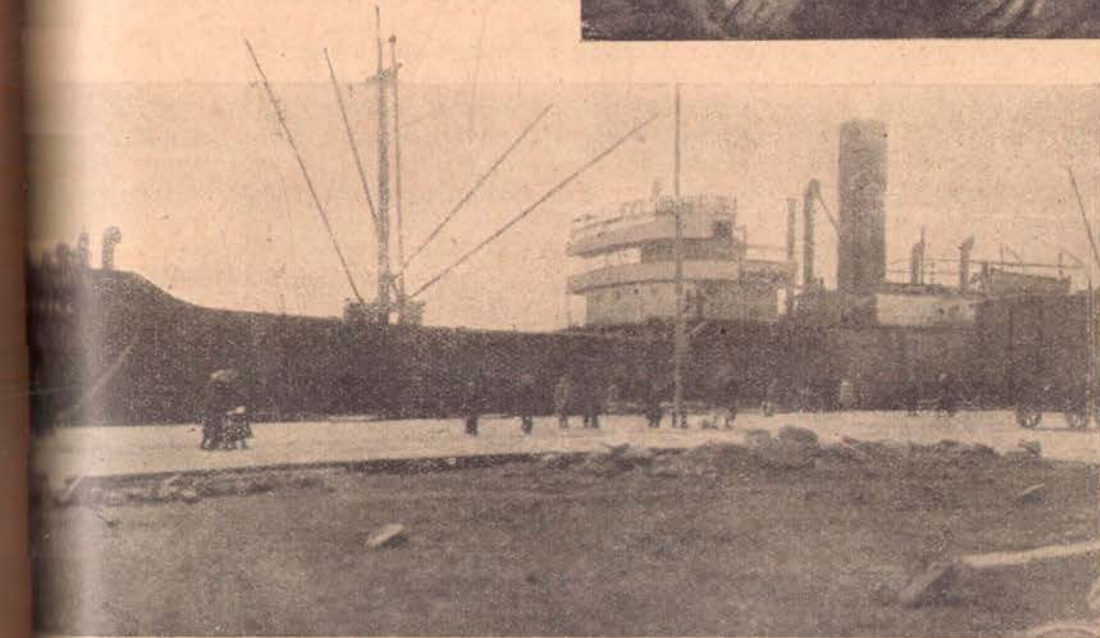
Пристань ту час-од-часу побільшували, 1908 року збудували хвилелом, а 1898 року спорудили напівзакритий порт, брунцований камінням.

У 1904-1905 року переведено капітальні роботи по поглибленню порту, і вже аж у 1914-1915 року його ґрунтовно перебудовано, дано йому камінну базу й кладку.

Бердянський порт має вісім причалів, і одночасно в нім можуть наванта-

Типи бердянських грузчиків

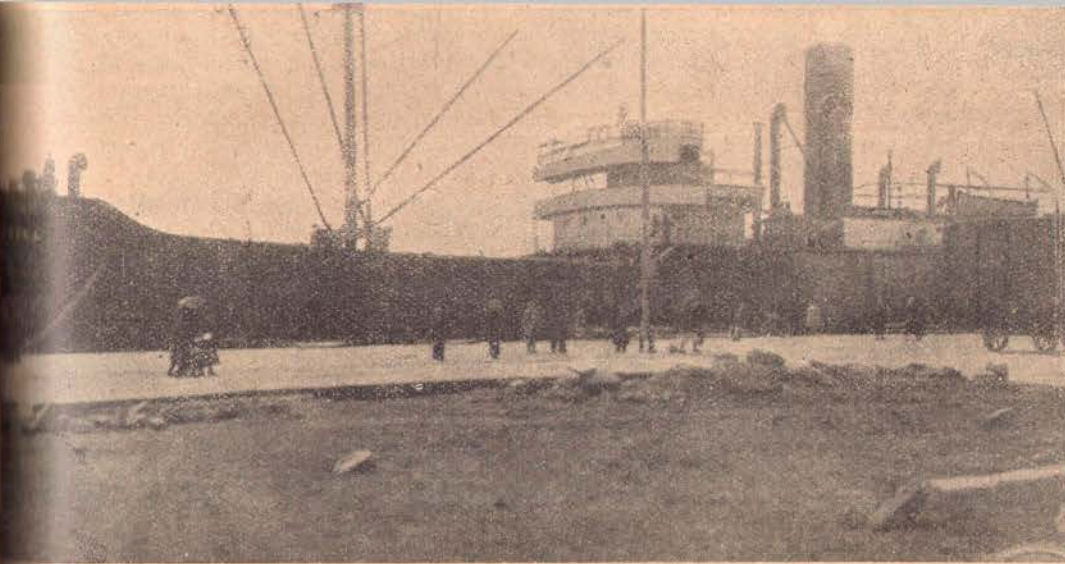

Порт бердянський з перспективами і великими можливостями...

І тепер, після затишку, викликаного громадянською війною, вже частенько запливають до його закордонні гості, „англійці“, „італійці“, „греки“, забирають кукурудзу, ячмінь, пшеничку...

Тоді в порту лунає чужоземна мова, риплять підводи, гарчать під'йомні крани й бігають захекані бердянські грузчики...

І само місто Бердянськ набирає вигляду справжнього портового міста.

Порт бердянський з перспективами і великими можливостями...

І тепер, після затишку, викликаного громадянською війною, вже частенько запливають до його закордонні гості, „англійці“, „італійці“, „греки“, забирають кукурудзу, ячмінь, пшеничку...

Тоді в порту лунає чужоземна мова, риплять підводи, гарчать під'йомні крани й бігають захекані бердянські грузчики...

І само місто Бердянськ набирає вигляду справжнього портового міста.

Бердянський пароплав „Гренхеа“ перед погрузкою ячменю в Бердянському порті

...вісім великих морських пароплавів...

„Перевернути“ грузу Бердянський може за місяць до 60.000.000 пудів. Єдина його хиба—це те, що він дуже глибокий. Пароплав може в „сісти“ на 23 фути завглибшки, великі океанські пароплави „сідають“ на 28 фут.

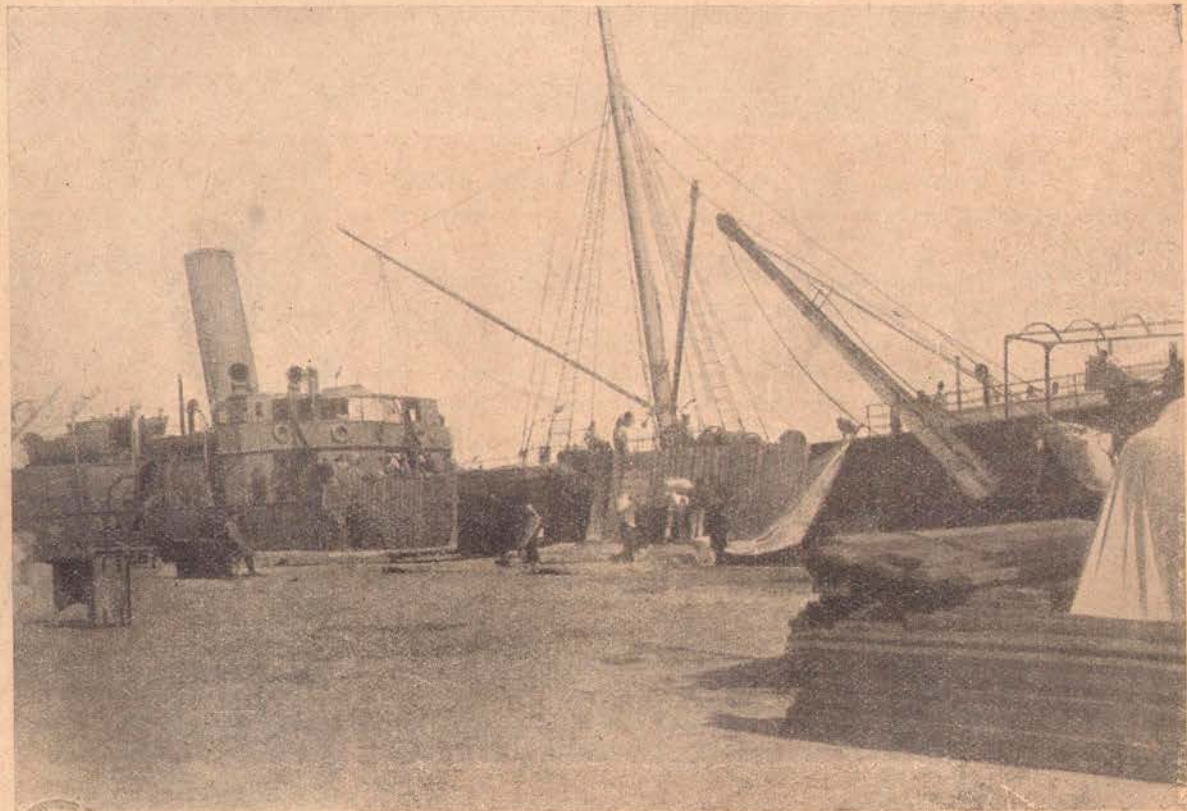
Через те, закордонні, приміром, пароплави догружаються на рейді.

Хибу цю легко можна усунути, розширивши порт.

А коли розчистить Керченську протоку, можна буде вільно заводити великі пароплави з повним грузом до Бердянську.

Бердянськ—порт хлібний.

До його тяжить величезний с.-г. район в 700.000 десятин землі, знаменитий своєю пшеницею-бердянкою, на який великий попит за кордоном.

Грецький пароплав „Ельпеденферос“, перед погрузкою пшениці в Бердянському порті

СКУЛЬПТОР М. А. НОВОСЕЛЬСЬКИЙ

М. Новосельський. Голова дівчинки (дерево)

БУЛА
четверта година,
коли я відшукав на передмісті Харкова помешкання скульптора М. Новосельського і постукав біля дверей.

Відчинила привітна бабуся.

За хвилинку з майстерні вийшов молодий і енергійний чоловік.

В кімнаті вже сутеніло. Важкі мури обступили це місце безладного подвір'я, немов змовилися заставити своїм кам'яним тілом соняшне проміння від двох вікон-

„Голова“ артиста з Державного Єврейського Театру Кантора, 1925 р.—З неї виглядає ще тільки учень Ардіні. Класикою віє і від тонко вирізбленого профілю і від кучерів, хоча ні профіль з його короткими підборіддям, ні волосся в натурі не класичні. Та в цілому значний позитив. Виразний акцент на форму, воно головне і в обробці матеріялу і в деталях. Фактура місцями навіть занедбана. Однак натуралізму скульптор ще не спекався остаточно. „Голова“ все таки більше іменно „Кантор“ ніж „артист“ або бодай „артист з Держ. Євр. театру Кантор“ і гаразд не запоминився.

Тонка робота барельєф, з голови худ. Маневича (мармур), але вона ще більше підкреслює залюбленість Новосельського в класичні прийоми, що значає, що він серйозну школу мав тільки в Римі.

Була в скульптора велика робота, зроблена в Римі „Тріумф Жювона“ Виставлялася в Римі.

Та її я бачив лишень в невиразній фотографії, що на ній „Жювон“ саме й не видно, а виділяється сам постамент та горішня жіноча постать.

З контуру видно, що монумент з великою фазою класичних впливів і тільки.

Більші сучасні роботи в скульптора ще не викінчені.

Перша з них, погруддя Леніна (мармур) в роботі ще з 1923-го року і пережила немало змін. Тепер вона напередодні закінчення. Лишилось обробити кілька деталей.

Тут Новосельський виступає учнем Гінзбурга.

Найцікавіша річ в ній конструктивний підхід до портрету безсмертного генія революції. Постаць Володимира Ілліча скульптор намагається передати через утрировку деталей форми. Наслідки прекрасні. Замість так роєних суджених банальних портретів незабутнього вчителя і борця за революцію з гіпсу, бронзи і каміню, Новосельський дав оригінальну і цікаву роботу. Правда, його Ленін може менше натурно подібний ніж многи інші. Але в нім пізнаєш іменно Леніна. Форму скульптор опанував настільки, що тільки глянеш—почувавш коренасту троху сутулу постаць невисокої людини. Характерний [профіль з утрированим чолом (правда, занадто) перевищує

ниць убогого вогкого житла. Треба було зачекати, доки в майстерні одягнуться натура і ми поговорили.

Новосельський скінчив 1917-року Миргородську художню школу. А року 1918—19 вчився в Харківському Художньому технікумі. Потім жаждо стати

М. Новосельський. Голова дівчинки (дерево)

ниць убогого вогкого житла. Треба було зачекати, доки в майстерні одягнеться натура і ми поговорили.

Новосельський скінчив 1917-року Миргородську художню школу. А року 1918—19 вчився в Харківському Художньому технікумі. Потім жа доба стати майстром різця закинула його до Ленінграду.

1921 рік.

Голод.

Через рік довелося кинути стіни Академії Мистецтв і повернутися на Україну до Харкова.

Знову пощастило 1923.

Скульптор дістав командировку за кордон.

Італія...

Місто античної краси, папи і Мусоліні...

З 8-ї до 6-ї робота на мarmorі в майстерні скульптора Ардіні.

Після 6-ї студії над скульптурою у ватиканському музеї з олівцем і зошитом в руках.

І 1924 року Новосельський, закоханий в римські профілі, класичні пропорції і монументальну форму, повертає на Україну.

Розглядаємо кілька робіт, що стояли в першій кімнаті.

На вікні невеличке розміром погруддя матері скульптора, глина 1923 року. Ще до Риму, бо римського впливу, помітного на інших річах, немає й сліду. Форма неопанована, пропорції людського тіла не відчуті. Завдання і манера суто-натуралістичні. Ще немає головного для скульптури. Тільки голова вирізблена до найменшої рисочки, до дрібненької зморшки під очима. Виразний акцент не на форму а на абсолютну подібність лиця і на фактуру.

„Головка“ (дерево) очевидно з того ж року. Все те саме. Трохи сміливіше ріже різець, та все ще не відчуває форми, лишень тонко вирізблює деталі, лишень на їх та на фактуру упирає скульптор—ще учень, ще манівцями іде до скульптури не мавши ні вправности ні школи ні справжнього мистецтва.

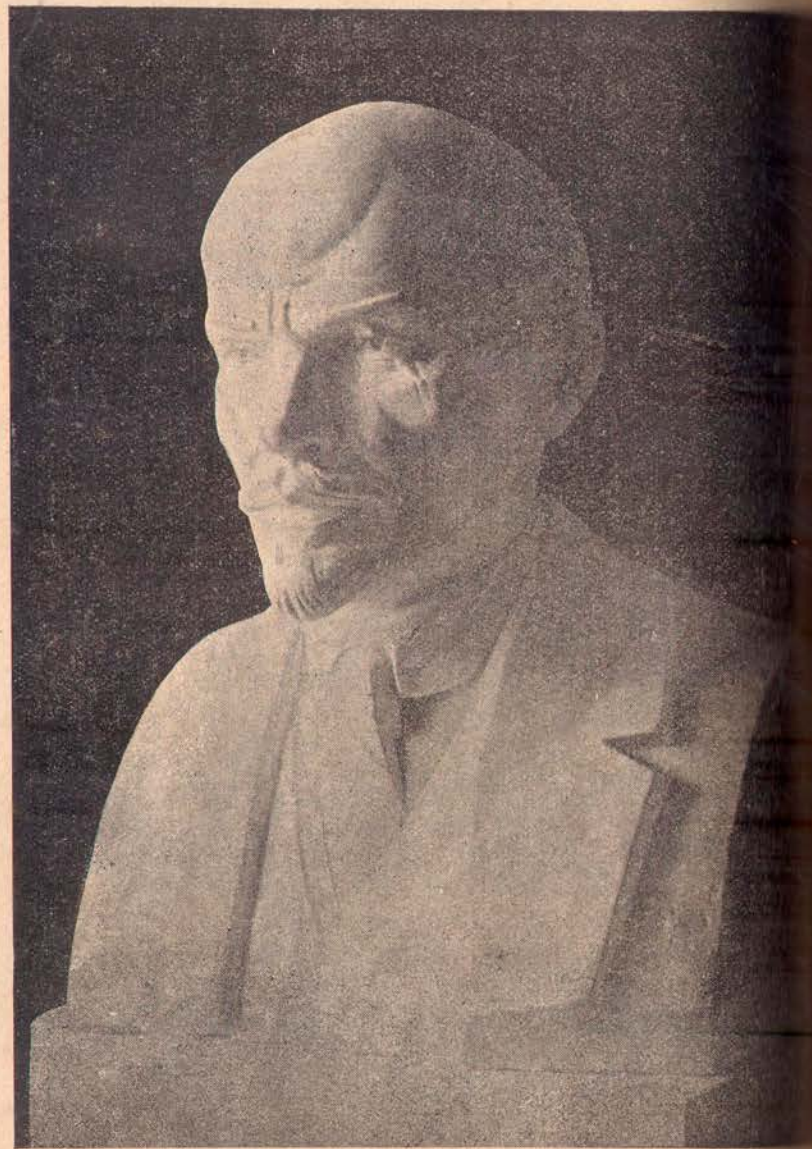
Відчуття скульптурности швидче органічне в ньому, то воно прогляне в якійсь деталі, або частині роботи, то нараз виявиться в цілому, приклад мініатюрка „Півник“.

Тепер почався післяримський період.

Видно більше майстера. Позначились дужі впливи класики і у виборі натури і в її оформленні та обробці.

вже сутеніло. Важкі мури обступили це місце безладного подвіря, немов змовилися заставити своїм кам'яним тілом соняшне проміння від двох вікон-

генія революції. Постає Володимира Ілліча скульптор намагається перекласти через утрировку деталей форми. Наслідки прекрасні. Замість так рідко збуджених банальних портретів незабутнього вчителя і борця за революцію з гіпсу, бронзи і каміню, Новосельський дав оригінальну і цікаву роботу. Правда, його Ленін може менше натурно подібний ніж многі інші. Але в нім пізнаєш іменно Леніна. Форму скульптор опанував настільки, що тільки глянеш—почуваєш коренасту трохи сутулу постать невисокої людини. Характерний профіль з утрированим чолом (правда, занадто) переко-

М. Новосельський. Погруддя Леніна (мармур)

що це чоло ховає незвичайні і глибокі думки. Розвинуті м'язи щік видають Аеніна народного трибуна. Сухе обличчя з загостреним кінчиком носа — недмірно працьовиту людину. Міцно збудована повна захованої динаміки форма вражає силою волі й непохитністю. І тільки усмішка примружених очей вказує лагідну чулу вдачу Ілліча, надаючи разом усій постаті реальності.

Багато характерного з тонкої роботи ще не дається помітити, через глибоке світло в майстерні, проте безперечно річ, що в особі Новосельського маємо діло з талановитою людиною.

Йому багато ще бракує, насамперед спроможності віддатись цілковито скульптурі і потрібних для цього умов.

Він ще не знайшов себе остаточно, ще бракує навпомацки, не обравши собі сталого принципу і методів скульптури, або може шукаючи їх.

Кидається від класично-натуралістичних прийомів до конструктивізму і одночасно до неокласики.

Він не зробив ще жодної речі, що дала б спомогу виявитись його світоглядіві і відлущити форми та матеріялу, що показала б його композиційні здібності і міру опанування матеріялу та техніку різця на монументальних великих формах. Проте є підстави гадати, що при змозі зробить і велику річ, приваймі, що має до того дані, а хист безперечно.

Свою захопаність у класику скульптор розуміє і робить кроки, щоб спекатися в цій безоглядності.

Приміром, в початій роботі (Жіноча постать з закинутими за голову руками) він ставить собі завдання уникнути класики і знайти сучасну гармонію форми і сучасні пропорції ідеально збудованого тіла.

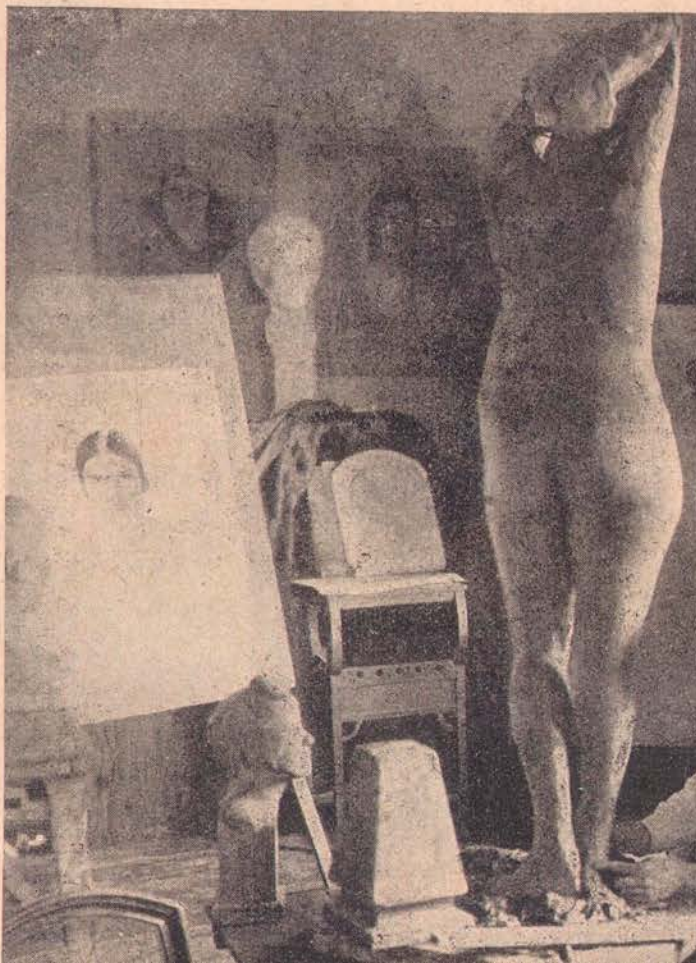
Однак треба сказати, що на цей раз маємо справу лишень з добрими намірами.

Замість класики — щось тільки неокласичне.

Скульптор чи забув чи не розуміє, що усій гармонії форми та пропорцій ідеально збудованого тіла треба шукати не в

в скульптора є причини, які лежать за межами його волі й спроможности, та проте треба йому зауважити, що сучасність, а перед усім головна її ознака — праця — багатющий матеріял для скульптури.

В рухові людського тіла при різних трудових процесах можна знайти готову сучасну гармонію

Голова артиста Єврейського Державного Театру т. Кантора. Робота скульптора М. А. Новосельського (гіпс).

Ліворуч загальний вигляд майстерні. Скульптор М. Новосельський.

ри, принаймні, що має до того дані, а хист безперечно.

Свою захоханість у класику скульптор розуміє і робить кроки, щоб спекатися в цій безоглядності.

Приміром, в початій роботі (Жіноча постать з закинутими за голову руками) він ставить собі завдання уникнути класики і знайти сучасну гармонію форми і сучасні пропорції ідеально збудованого тіла.

Однак треба сказати, що на цей раз ми маємо справу лишень з добрими намірами.

Замість класики—щось тільки неокласичне.

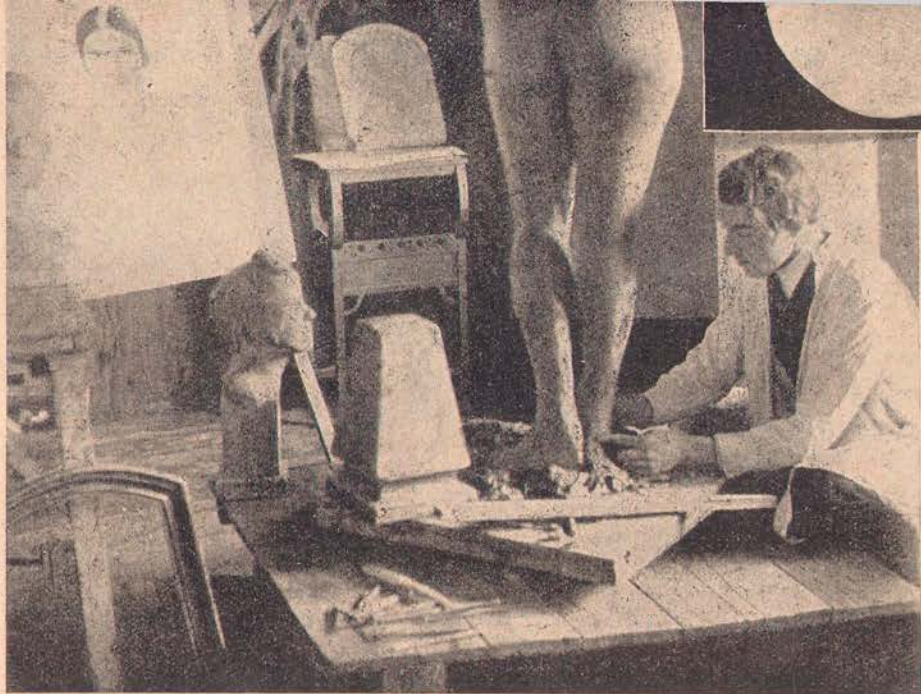
Скульптор чи забув чи не розуміє, що ідеальної гармонії форми та пропорцій ідеально збудованого тіла треба шукати не в статичній постаті жінки, поставленої з кокетливо закинутими руками навіть для того, а в рухові і праці.

Що треба скульпторові вчитися не лишень на класиці, а й на скульптурі Менс та найітніших видатних майстрах різця.

Взагалі тематика в Новосельського шкатульгає. Його вона менше вабить, ніж форма. З двох поважніших робіт одна—погруддя Леніна, друга і пізніша видана нами жіноча постать, а решта дрібні—все портрети. Може до цього

форм, а в здоровім робочім тілові ідеальні пропорції. Адже їх і греки найбільше шукали там, де була фізична робота.

В. Хмурій.

Голова артиста Єврейського Державного Театру т. Кантора. Робота скульптора М. А. Новосельського (гіпс).
Ліворуч загальний вигляд майстерні. Скульптор М. Новосельський.

Постать жінки в процесі роботи і та інш.

Андрій Панів

ДНІПРЕЛЬСТАН

Ан. Дикий

ДО СЕЛА

ЗАЛІЗНИМ кроком роки йдуть
Над нашим бунтівливим краєм
Святкує перемогу труд
Вінком новим чоло квітчає.

ТАМ, де ланів одвічний спокій,
Засяє невиданий день—
Вкраїну в синьозорі роки
Дніпро закований веде.

ЯК тепло жити всім нам стане
Од холоду закутих хвиля,
Коли бетони Дніпрельстану
Могутнє серце оживить.

ПОМЧИТЬ електрокров по жилах,
Як думка—в села полетить:
Нову непереможну силу
Під небом понесуть дроти.

ЯКА краса скрізь забуває,
Який ще небувалий спів:
Між селами—огні трамваїв,
Завод—без диму й димарів.

ЗЕМЛЯ одкриє своє лоно,
Нове зерно дасть тихий степ,
Країна дика й невгомона
Електрикою проросте.

ПЛУГИ без тракторів, машини,
Де сила схована Дніпра,
І над порогами України
Трансатлантичний пароплав.

ІДУТЬ вперед чудесні роки
Плетуть пасмо нових поем—
Сьогодні, наш Дніпро глибокий,
Тебе ми з працею скуєм.

Голубими стрілами
Полетить слова,
Над морями синіми
До села.

Чуй, гудуть антени
Струни світові;
Музика комуни
На землі.

Хвилі мої милі
Шовковий ковиль
Серце своє кину
В колектив.

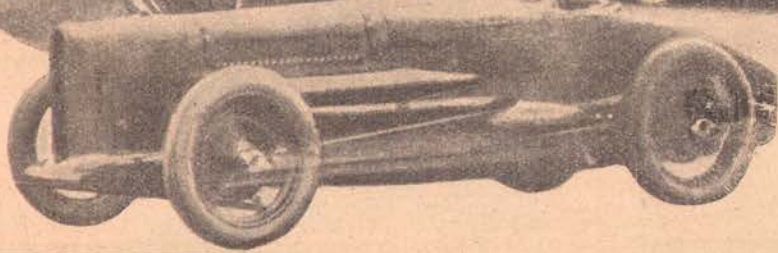
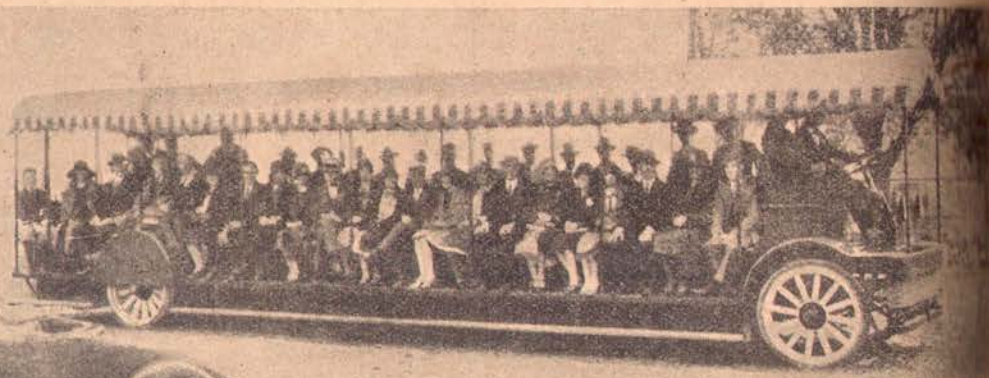
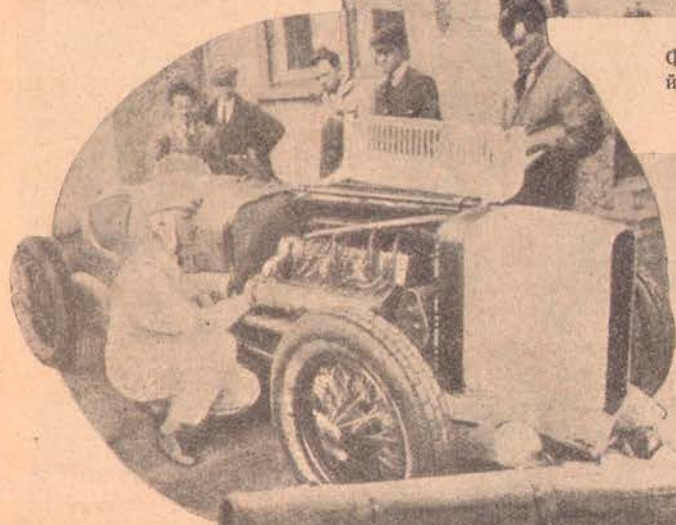
Теплою розмовою
Розкажу про місто
І червоно стрічкою
На грудях повисну.

Голубими стрілами
Полетить слова
Над морями синіми
До села.

ПРО
 ВСЕ
 ПО
 ТРОХУ

Форд, автомобільний король Америки, став найпопулярнішою людиною в світі. Автомобілі з його заводів пішли на вжиток в усіх цивілізованих краях. На цій мал. показано автомобільний склад у Детройті. Фахівці в останнє оглядають зроблені тут автомобілі

Житлова криза в Парижі примушує багатьох службовців селитися в передмістях і через це передміський рух більшає. Отже, щоб швидко було їздити між Парижем та його околицями, заведено нові автобуси на зразок лінійок, що zarazом можуть перевозити 40 чоловік. Їздити такими автобусами далеко вигідніш, ніж закритими машинами загально-вживаного типу

Житлова криза в Парижі примушує багатьох службовців селитися в передмістях і через це передміський рух більшає. Отже, щоб швидко було їздити між Парижем та його околицями, заведено нові автобуси на аразок лінейок, що заразом можуть перевозити 40 чоловік. Їздити такими автобусами далеко вигідніш, ніж закритими машинами загально-живаного типу.

Недавно в Англії підчас автомобільних перегонів перший приз припав на нову машину в 1000 кінських сил. Ця машина пробігла все віддалення з швидкістю 125 миль за годину. Цього автомобіля сконструював лондонський інженір Перрі Томас, керував ним майор Сергев.

Недавно в Лондоні члени одного шахматного клубу влаштували бал-маскарад. Серед різноманітних одягів, що здебільшого нагадували собою шахматні фігури, відзначалася дуже цікава маскара, в якій не лиш одяг, але й усе обличчя було розмальоване на взір шахівниці. Їй присуджено 1-й приз.

На вулицях Берліна їздять одноколесні велосипеди - мотоцикли - одна з останніх новин німецької техніки. Цей винахід має на меті вирішити проблему швидкого переїзду в найоднішіш квартал. Щоб їздити таким мотоциклом, треба великої вправи і вмілости.

В австрійській пресі оповіщено про винахід гнучкого скла. Напевне, це відкриття дасть велику практичну користь. Нового матеріалу живатиметься на шибки, на посуд то-що. На мал. показ момент „переливання“ цього скла підчас спроби.

Останніми часами радіо почали живати майже скрізь. Наприклад, на нашій мал. показано одно з найцікавіших застосувань цього значного здобутку техніки. Оригінальний парасоль, що несе його молнияз, є доволі сильна антена, достатня для радіо-прийому концертів під час гулянки. Ця антена з'єднана з невеличким гучномовцем, вигідно захованим у кешені.

ЗВ'ЯЗОК УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ З ЗАКОРДОНОМ

Проф. М. А. Бойчук

Відсутність певного зв'язку з мистецьким життям Захід. Європи не могла бути компенсованою відомостями, що появляються в російській пресі, ні тими окремими працями мистецьких журналів, що надходять до наших художніх вузів.

Ми вважаємо це початком нового зв'язку нашого мистецького життя з Європою.

Художники, що виїхали за кордон, належать до того невеликого активу, який дає напрям і стимул організації мистецької роботи в Україні, а також вони є організатором мистецької роботи в Україні. Тов. Бойчук — професор Київського художнього інституту, основоположник цілої мистецької течії, що безліччю своїх творів виявляється у нас як один з організаторів Української Академії мистецтва, яка

24-го цього місяця виїхала за кордон в наукову командировку група видатних українських художників т. т. Бойчук, Таран, Седляр. Для мистецького життя України це досить значний факт, бо до цього часу з початку революції зв'язок з закордоном по лінії образотворчого мистецтва йшов виключно через Москву.

перетворена потім в Художній Інститут. Тов. Седляр молодий художник, що скінчив в 1920 році Укр. Акад. Мистецтв, учень проф. Бойчука, талановитий майстер та організатор. Своєю організаторською здібністю та енергією тов. Седляр

Художник В. Т. Седляр

найбільш виявив в Межигорському Художньо-керамічному технікумі, що в своїм існуванні обов'язаний упертій праці кількох молодих художників на чолі з тов. Седляром. Тов. Седляр є один з організаторів АРМУ.

Т. Таран. Професор Київського Художнього Інституту видатний методолог, один з організаторів методичної роботи в інституті, по фаху маляр та майстер мозаїки. В організації АРМУ тов. Таран відіграв також велику роль, як організатор та ідеолог: зараз є член Центрального Бюро асоціації.

Ці художники своєю поїздкою почнуть справу великого для нас значіння — справу зв'язку українських художників з закордоном. І треба побажати, щоб діячі нашої культури (художники, поети, музики, професори і т. і.) частіше мали змогу відвідувати західню Європу для удосконалення знань і для поглиблення своєї роботи.

Проф. А. З. Таран

Від
Людвиг
І
Фотомолве
Людвиг
Людвиг

...сеу, ні тими окремими пр... рниками мистець...
 ...журналів, що надходять до наших худож...
 ...взуів.

Ми вважаємо це початко... ланового зв'язку
 ...шого мистецького життя з... ходом.

Художники, що виїхали з... рдон, належать
 ...того невеликого активу, ... дав напрям і
 ...виму організації мистецьки... ил на Україні,
 ...вони в організатором... ої мистецької
 ...школи. Тов. Бойчук—проф... р Київського
 ...художнього інституту, основопо... ник цілої мис...
 ...тецької течії, що безліччю з... ляється у нас
 ...зараз самим визначним факт... ом в галузі
 ...образотворчого мистецтва. Він... дин з орга...
 ...нізаторів Української Академії І... стецтва, яка

Художник В. Т. Седляр

Т. Таран. Професор Київського Художнього Інституту видатний методолог, один з організаторів методичної роботи в інституті, по фаху маляр та майстер мозаїки. В організації АРМУ тов. Таран відіграв також велику роль, як організатор та ідеолог: зараз є член Центрального Бюро асоціації.

Ці художники своєю поїздкою почнуть справу великого для нас значіння—справу зв'язку українських художників з закордоном. І треба побажати, щоб діячі нашої культури (художники, поети, музики, професори і т. і.) частіше мали змогу відвідувати західню Європу для удосконалення знань і для поглиблення своєї роботи.

На нашому знімкові будинок бувш. Синагоги Бродського в Києві, де Київською окружною спілкою кустарів влаштовано бібліотеку-читальню для своїх членів.

Багато невиявлених талантів—художників, скульпторів, поетів загинули не показавши себе за часів дореволюційних. Ось на нашому знімковій роботі неписьменного селянина Хведора Юхименка, різьбяр по дереву. Цю роботу (скульптура, дерево) він зробив у 1889 році по замовленню Кочубея (Полт. музей)

Дмитро Загул

В жовтні місяці цього року минуло 20 років літературній діяльності відомого укр. поета Д. Загула. Походить Д. Загул з Буковини, син бідаків-селян с. Миліва Вижницького повіту. Поет має кілька книжок віршів і багато перекладів з творів Гете, Шіллера та Гайне.

Зараз поет Д. Загул є членом спілки селянських письменників „Плуг“ в секції Західної України.

Базарна площа в Охтирці

Трудовий день скінчено

ДАЛЕКО ВІД ЗАЛІЗНИЦІ

Нарис Овзера

Колія кінчалася зазубнем. Далі їхати нема куди.

До останньої вузлової станції великої залізничної магістралі ще 18 верстов. І цей останній переїзд, в голові вже поділений на кілометри, (залізничний сторож уперто зве їх „меліметрами“) ви проїдете з швидкістю кур'єрського, бо бригада поспішає на недовгу ночівлю (через три години назад), і „старший“ попрохав машиніста:

— Підси!

Десь, комусь вантажено пиво, викидувано на полустанку з тривожним гуркотом порожні бляшанки молочарської ферми, десь відчіплювано та причіплювано вагони, десь перевантажувано їх. Нарешті, загорілась буква і довелось замінити валницю. І до останніх 18 верстов, тобто „меліметрів“, і не 18, а більше, ви проїхали взад і вперед та по запасних коліях ще якихось верстов з 15, зовсім не передбачених НКП і не взятих вами заздалегідь на увагу. І в зазубні на вашій кінцевій зупинці, як що тільки вас хто зустрічав, то в задимленій кімнатці—почеркальні 3-ї класи, бо перша класа ще з весни ремонтується.

Ви йдете серед непроглядної імли, не бачучи ні землі ні неба, бо вузевккі вулички прикриті величезними шапками одвічних осокорів та верб.

І тільки біля містечка тванисто-брудною поверхнею блисне річечка, що заломистою стрічкою обвиває місто. І під тихий шелест тополь ваш візник пошле чергове привітання Міськомгоспові, що в нього від самого літа не знайшлося „пари цвяхів“, щоб поприбивати зірвані дошки на містку.

це вигадки. І простоявши з годину, бучно сперечаючись з коридорною служницею біля дверей Зав. Сельбуду, після рішучої заяви, що ви ні в якому разі не покинете сельбуду, ви нарешті умовно, до приїзду делегаток, понадаєте в номер.

Хвилини через три вам підкидають іще одного пасажира, бо цей номер подвійний і замість 8 делегаток, що ось-ось зараз приїдуть з вокзалу, ви перебуваєте ніч у-двох з таким самим випадковим гостем, як і ви самі. Уночі вас не раз пробуркує ляпаняна дерев'яної калатушки нічного сторожа, що стереже під самісінькими вашими вікнами крамницю Книгоспілки.

Як що ви попали у містечко не під базарний день, а вони бувають тричі на тиждень—у понеділок, середу і п'ятницю,—то ви одразу і не догадаєтесь, чим воно дише. Крім самотнього димаря Держмлина нема ніяких ознак будь-якого виробництва, містечко живе з торгівлі, в ньому туго розвивається кооперація та й базари бувають до 3-ї години дня, коли кінчається робота з його нечислених установ, а селяне квапляться, завидна обидень повернутися до дому. І цим містечком, як краплина води, схожа на всі міста що стоять

Колія кінчалася зазубнем. Далі їхати нема куди.

До останньої вузлової станції великої залізничної магістралі ще 18 верстов. І цей останній переїзд, в голові вже поділений на кілометри, (залізничий сторож уперто зве їх „меліметрами“) ви проїдете з швидкістю кур'єрського, бо бригада поспішає на недовгу ночівлю (через три години назад), і „старший“ попрощав машиніста:

— Підси!

Десь, комусь вантажено пиво, викидувано на подустанку з тривожним гуркотом порожні бляшанки молочарської ферми, десь відчіплювано та причіплювано вагони, десь перевантажувано їх. Нарешті, загорілась буква і довелось замінити валницю. І до останніх 18 верстов, тобто „меліметрів“, і не 18, а більше, ви проїхали взад і вперед та по запасних коліях ще якихось верстов з 15, зовсім не передбачених НКП і не взятих вами заздалегідь на увагу. І в зазубні на вашій кінцевій зупинці, як що тільки вас хто зустрічав, то в задимленій кімнатці—почеркальні 3-ї класи, бо перша класа ще з весни ремонтується.

Ви йдете серед непроглядної імлі, не бачучи ні землі ні неба, бо вузьенькі вулички прикриті величезними шапками одвічних осокорів та верб.

І тільки біля містечка тванисто-брудною поверхнею блисне річечка, що заломистою стрічкою обвиває місто. І під тихий шелест тополь ваш візник пошле чергове привітання Міськомгоспові, що в нього від самого літа не знайшлося „пари цвяхів“, щоб поприбивати зірвані дошки на містку.

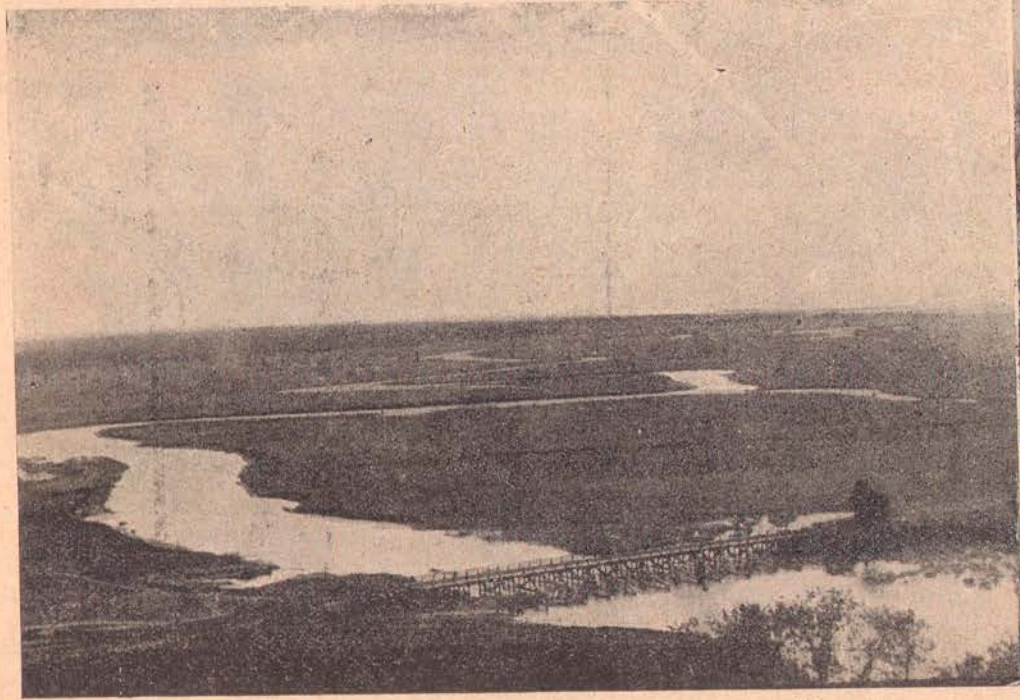
Під'їздаючи до Сельбуду, він поквалливо докаже вам про бешкети, що чиняться тут перед вечером і вночі, про випадки роздягання і про ватагу розбішак 17 душ, що їх уже цими днями посаджено в БУПР.

У сельбуді усього 4 номери, і їх „по умові“ ще відчучора здано райорганізаторші для 35 делегаток з місць. Ці делегатки йдуть на конференцію. Одно слово, номери заняті, номерів нема і ключ у товаришки Х. Та все

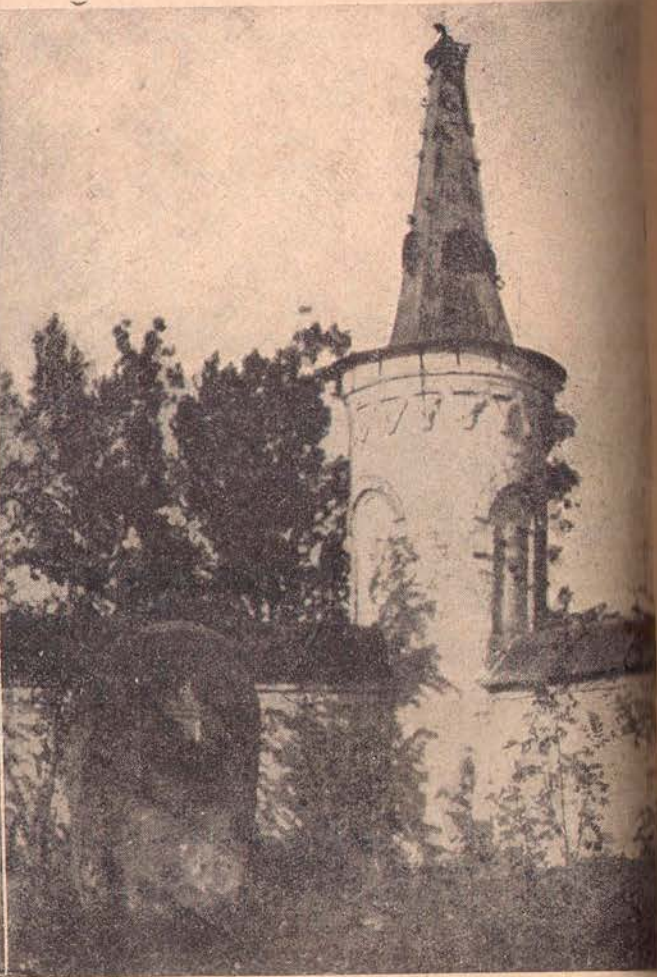
це вигадки. І простоявши з годину, бучно сперечаючись з коридорною служницею біля дверей Зав. Сельбуду, після рішучої заяви, що ви ні в який разі не покинете сельбуду, ви нарешті умовно, до приїзду делегаток, поїдете в номер.

Хвилини через три вам підкидають іще одного пасажира, бо цей номер подвійний і замість 8 делегаток, що ось-ось зараз приїдуть з вокзалу, ви перебуваєте ніч у-двох з таким самим випадковим гостем, як і ви самі. Уночі вас не раз пробуркує ляпанина дерев'яної калатушки нічного сторожа, що стереже під самісінькими вашими вікнами крамницю Книгоспілки.

Як що ви попали у містечко не під базарний день, а вони бувають тричі на тиждень—у понеділок, середу і п'ятницю,—то ви одразу і не догадаєтесь, чим воно дише. Крім самотнього димаря Держмлина нема ніяких ознак будь-якого виробництва, містечко живе з торгівлі, в ньому туго розвивається кооперація та й базари бувають до 3-ї години дня, коли кінчається робота з його нечислених установах, а селяне квапляться, завидна обидою повернутися до дому. І в цим містечку, як краплині води, схоже на всі міста що стоять далеко від залізниці, що живуть своїм особливим сонним життям.

Ворскла в низині Охтирки.

Пам'ятники старовинної церковної архітектури (Охтирка)

НА ПЛОТІ ДО НОВОЇ ПОРОЗІ ДО НОВОЇ УКРАЇНИ

Комісія тов. Петровського Кічкасі. На ганку т. Г. І. Петровський

ДНІПРЕЛЬСТАН

Нарис П. Лісового

Комісія тов. Петровського Кічкасі. На ганку т. Г. І. Петровський

ДНІПРЕЛЬСТАН

Нарис П. Лісового

НАВКОЛО рудий степ. По степу горбовини. Між ними балки, де ховаються села. Тільки крайні хати, оточені білою, тепер безлистою, поливою, вискочили на самий шпиль на зустріч осіннім вітрам.

Осіннь. Але тепло, що хочеться скинути пальто. Коні весело біжать. Поруч блиснув плес Дніпра,—звідтам холодком повівав. А коли вітер погнав зі степу, то в лице війше гіркуватими пахощами сухого поливою. Небо—синє, засноване ніби серпанком. Далина синьо-прозора.

— А он-он-о, бачите, Кічкас?! Там саме Дніпрельстан буде!

Вдивляюсь. Видно купку будівель, критих черепицею, але не ясно. Червоно-сірий і рудий колір перемішалися, так що здаєть, як не розбереш, де колонія Кічкас, де степ, де граніт. Дніпро тут десь, поблизу, але його не видно. Він глибоко вривався в гранітне ложе і відпочивав від тої роботи, що йому завдали пороги. Знесилений і забитий, він тихо нессе воду, радий, що нарешті вирвався з пазурів гострого каміння.

Кічкаський міст. Однією сміливою аркою перекинувся він з одного гранітного берега на другий. Іду через міст і на хвилину заглядаю вниз,—спиною легенький холодок пробігає: височінь метрів на тридцять, рівне, вирубане в гранітові русло, і тиха, спокійна глибінь.

— Глибоко?—питаю.

— Як вам сказати. Там кілька потягів на дні лежить, а бачите—не помітно!..

Минули міст,—нова картина,—старе річище Дніпра. Хаос гранітових скель, тепер сірих, обомшаних. Круглі, гострі, глибоко одшліховані, витечені вони лежать одна на одній, розкидані і купами і поодинокі. Похоже, ніби велетні вели бойовисько і наскидали їх. Минемо й їх, і за хвилину їдемо тихими піскуватими вулицями Кічкасу до контори Дніпрельстану.

2.

По случаю неділі в конторі, крім одного німого співробітника та сторожа, нікого не застали. Сяк-так розпитали, де можна знайти кого небудь з робітників Дніпрельстану. Вказали на інженера Кобидіна. Пішли шукати.

Тов. Кобидін зустрів нас дуже люб'язно. Виклали йому мету нашого візиту. Прохали вибачити за те, що в неділю його турбуємо і умовилися про те, як будемо знайомитися з матеріалами. Після пішли оглядати місце, де буде проходити гребля й стоятиме гідроелектростанція.

Сама колонія Кічкас зараз майже вся нанята під дітбудинки. Місцева буржуазія повтікала, а видно, що колонія була дуже багата. Це більше шматок Німеччини, перенесений в наші українські степи,—маленьке німецьке місто. В старі часи тут було кілька заводів, два парових млини і величезний хлібний пункт,—баржі приходили прямо сюди і німці колоністи купували тут хліб. Є кілька хороших будинків. Вся колонія з будовою станції затоплена і всі будівлі доведеться розбирати.

З Кічкасу відкривається чудовий краєвид на Кічкаський міст і на лівий берег Дніпра. Кічкаський міст теж прийдеться розбирати, бо його підтопить, як затопить і хутір Завидний, що на лівому березі. Тут буде, перед верхнім шлюзом, гавань для пароплавів і для всього вантажу, що буде йти зверху вниз.

Утвориться ціле озеро з сотнями мільйонів кубічних метрів води завглибшки, що найменше, в 40 метрів.

3.

Ми на місці майбутньої греблі й станції. Граніт, граніт, граніт... Прямо на поверхні землі. Гребля пройде через два гранітові островки, що дадуть міцну опору греблі. Геологічні розвідки показали, що граніт тут високої якості, без жодних тріщин. З нього можна виточувати палки в 6 аршин завдовжки,—кращої основи не треба.

Ось скеля „Кохання“, куди, за переказами, запоріжці їздили з о-ва Хортиці погуляти. Вона стоїть як раз на шляху, що ним буде йти використана турбінами вода. Її вага—1 мільйон пудів як що не більше,—її зірвуть динамітом і граніт піде на будову.

Вище перегородили Дніпро так звані „Стовпи“,—три скелі. Далі чуть видно „Двох братів“, що купаються у воді, а ліворуч скеля „Сагайдачного“ та „Дурна“ скеля. Синіє „Старий Дніпро“ в гранітових берегах і порожній о-в Хортиця,—місце майбутнього „Електрополісу“.

Ще перед війною тут багато росло старезних дубів, на самій скелі „Сагайдачного“ був невеличкий гайок з осокорів. Нижче хутора „Завидного“ був курорт „Александр-бад“. Тепер ні від дубів, ні від курорта не лишилося й сліду. Ба ні,—від дубів лишилися ями, а на місці Александр-баду кучі щебню та гіпсовий лев по скелі з обрубаними ногами. Мені здалось, що він плаче.

Але краса надзвичайна. Для великого міста, американізованого, кращої місцевості не можна придумати. І якось цей тихий степ, пахучий полином вітер, спокійний Дніпро хмурі „Стовпи“, гола „Хортиця“ не гармонували з нашою фантазією, що малювала собі тут велике (метушливе електричне) місто.

4.

Що таке Дніпрельстан для України, у нас уже багато писалося. Здається що кожний, хто живе на Україні, знає про нього всі дані й числа. І все, таки, коли ближче знайомитися з матеріалами, коли говориш зі спеціалістами, що тут працюють, грандіозність його тільки ще більш вражає вас. Похоже на те, що спершу вас, коли ви дивитесь здала, захоплюють тільки величезні загальні контури. І коли ви знайомитесь з деталями, то ви тільки краще починаєте розуміти весь задуманий план і не знаєте, чому віддати

перевагу: чи загальному, чи цим окремим частинам. І все таки хочеться дати трошки історії самої проблеми Дніпрельстану. В самім ділі, перед вами лежить старовинний шлях із „варяг в греки“. Тихий і лагідний Дніпро десь коло Київa, натикається вище на гранітові гори і довгими тисячоліттями пробиває в них собі шлях до моря. Одна ця боротьба двох сліпих стихій може вас захопити. Тихі зелені береги набирають нової краси, Дніпро б'ється й пиниться на порогах, пробивав собі вузький прохід у гранітові коло Кічкасу, щоб потім розбігатися і майже загубитися у плавнях.

кого-кого тільки й небачив він тут, на своїх берегах. Які народи не товклись тут! Хто тільки й не пив шоломом його води!

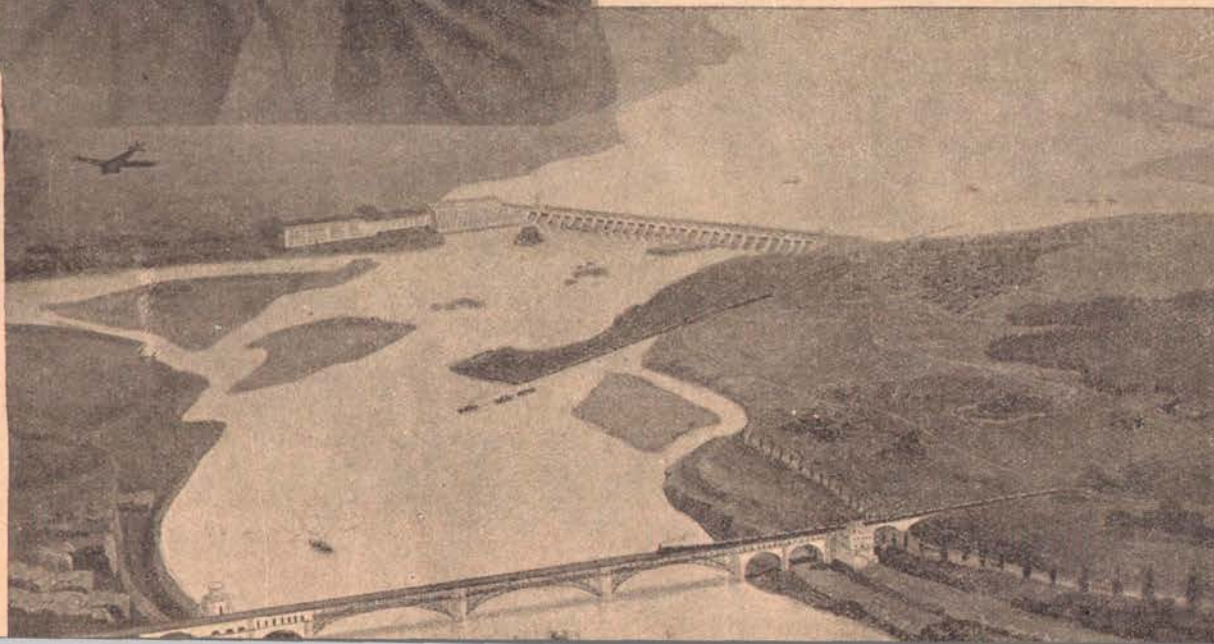
Славянські стародавні купці. Войовничі скандинави — вікінги. Мітичний Олег. Суровий Святослав, що десь тут наклав головою. Польовці. Печеніги. Готи. Ще раніш — греки, — сармати. Потім, — Батий, Польща, татари, турки і на протязі більше двохсот років — Запорізька Січ. Свобідна республіка. Лицарський орден. Хлібороби, купці й вояки. Билло й голода, що шукала собі тут за ису від панщини. Московський торговельний капітал веде одчайдушну боротьбу за Чорне море. Нема Січі, а на Хортиці „мудрий німець картопельку садить“... І тільки як відгомін, — пісні та перекази лірників.

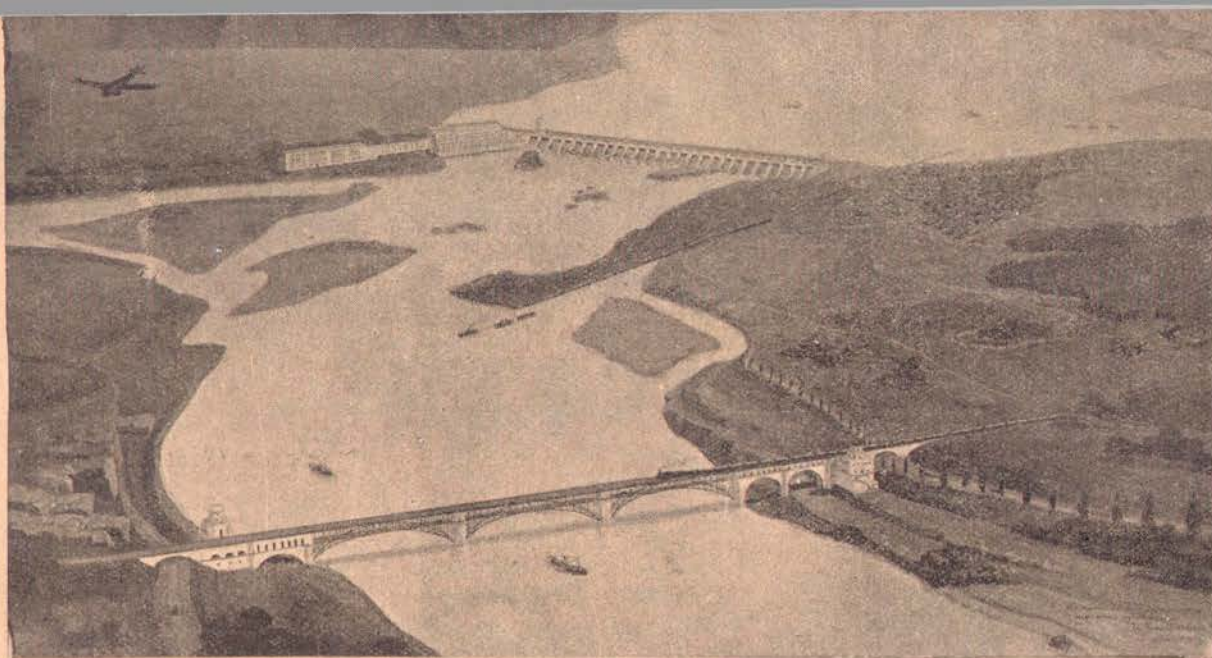
Аж ось друга доба. Доба інших битв за інші ідеали й цілі. Переможний пролетарят приступає до будвання соціалізму. І першим камінем його майбутнього царства, його мрії, в Дніпрельстан.

Кілька віків тут дивляться на нас. Тихі й порожні береги. Тихі доти, поки тут не заскреготять машини, не запрацюють тисячі людей, щоб здійснити свою колективну волю — Дніпрельстан, — що оживить ці „і степи і гори“ зовсім новим світлом, зовсім новим життям.

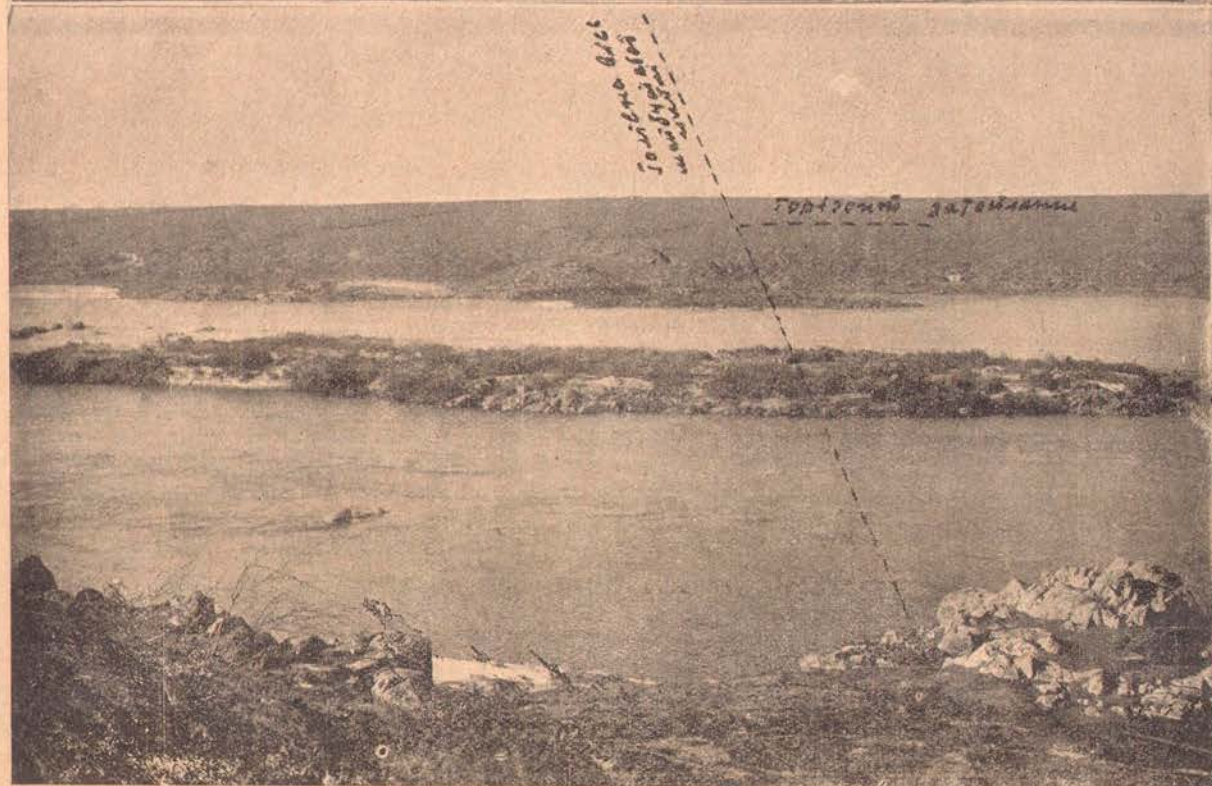
5.

Широка публіка гадає, що питання Дніпрових порогів стало на чергу тільки тепер. Ні, от уже 150 років, як технічна думка б'ється над тим, як і в який спосіб, поперше, „виправити“ природу, щоб зробити Дніпро неперодимим для суден нижче Дніпропетровського, — і по друге, як використати ту силу води, що тут Дніпро має. Звичайно, що спершу, коли техніка була слабо розвинута, коли про широке примінення електрики так для промислових цілей, як і для повсякденного життя не могло

Широка публіка гадає, що питання Дніпрових порогів стало на чергу тільки тепер. Ні, от уже 150 рок'в. як технічна думка б'ється над тим, як і в якій спос.б, поперше, „виправити“ природу, щоб зробити Дніпро непро одимим для суден нижче Дніпропетровського,—і по друге, як використати ту силу води, що тут Дніпро має. Звичайно, що спершу, коли техніка була слабо розвинута, коли про широке примінення електрики так для промислових цілей, як і для повсякденного життя не могло й бути мови, технічна думка весь час працювала над одним пи-

Угорі проф. **Александров** (ліворуч) і американський інженер **Купер**. Нижче панорама Дніпрельстану, а внизу те ж місце в теперішньому вигляді

Вигляд на „Стоїли“

в кінці XIX стол. почали виникати пороги використати як біле вугілля, гідроелектростанцію.

Проф. працює над цим. Дніпровими приватний капітал і в особі відомих інженерів. У старому порівнює один проєкт за другим і наказує „височайшого указа“ про початок на виконання, а у

автор вносив щось нового в проект, наприклад, вироста „третя сторона“ енергії для потреб сільського

проектів. Коли техніка й практика розвинена, то зупинялися на 5-х, а далі. Нарешті проф. Александров за-

Скеля „Кохання“, де буде збудовано електростанцію. В овалі—та ж скеля

центровій промисловості зараз занято до 3^м мільйонів робітників. Сила Дніпрельстану рівна буде десяти мільйонам чотирьохстам тисячам робітників. Усякому зрозуміло, наскільки збільшувється сила пролетарської диктатури вводом в продукцію цих десяти мільйонів механічних робітників.

Сама тріска буде довжиною в 720 метрів, — об'ємом в кілька мільйонів кубів. Район, який охоплює Дніпрельстан, колосальний, він складається в Дніпропетровській, Криворізькій, Запорізькій, Мелітопольській, Миколаївській, Одеській й частини Харківської округ. Цей район і багатий хлібом (з нашого хлібного експорту за кордон), так само і на копалини. Залізни

руди Кривого-Рогу, Марганцеві руди Нікополя, коаліни поблизу самого Запоріжжя, що дасть розвиток нашій алюмінієвій промисловості і т. і.

Але це ще не все. В розмові з керівником геологічними роботами тов. Яковлевим виявилось слідує.

— Ми, — сказав він, — правду кажучи, не знаємо того, які ще корисні копалини тут, в районі Дніпрельстану, в. Ми використуємо

нас усякі несподіванки. Як наприклад він вказав на с. Веселянку на р. Конці де цілком випадково один землемір відкрив магнітну аномалію. Т. Яковлів уже веде там розвідку і сподівається знайти там великі поклади залізної руди.

— Весь цей район, — казав він нам на прощання, — я не сумніваюсь, насичений підземними багатствами. Треба тільки їх знайти і зуміти взяти. І хто знає, скільки для них Дніпрельстанів потрібується!..

7.

Окремо стоїть питання про зрошення чи краще про меліорацію усього південного району України, що так само розв'язується будовою Дніпрельстану. Окремі проєкти нам'чали до 1 міль. 50) тис. гектарів, що їх можна буде зрошити. Проєкт

проф. Александрова, здається відомою коло теперішньої колонії Кічкас, що вона „перекриває“ всі пороги і т. і. Будується гідроелектростанція, будови силою в 65) тис. к. с., які даватимуть енергії, але

центровій промисловості зараз занято до 3 мільйонів робітників. Сила Дніпрельстану рівна буде десяти мільйонам чотирьохстам тисячам робітників. Усякому зрозуміло, наскільки збільшується сила пролетарської диктатури вводом в продукцію цих десяти мільйонів механічних робітників.

Сама гребля буде довжиною в 720 метрів, — об'ємом в кілька мільйонів кубів. Район, який охоплює Дніпрельстан, колосальний, він складатиметься в Дніпропетровської, Криворізької, Запорізької, Мелітопольської, Миколаївської, Одеської й частини Харківської округ. Цей район і багатий хлібам (з нашого хлібного експорту за кордон), так само і на копалини. Залізні

руди Кривого-Рогу, Марганцеві руди Нікополя, каоліни поблизу самого Запоріжжя, що дасть розвиток нашій алюмінієвій промисловості і т. і.

Але це ще не все. В розмові з керівником геологічними роботами тов. Яковлевим виявилось слідує.

— Ми, — сказав він, — правду кажучи, не знаємо того, які ще корисні копалини тут, в районі Дніпрельстану, в. Ми використаємо тільки те, що сама природа виперла на поверхню, як от у Кривому-Розі. Але що є у нас під ногами, ми ще не знаємо, а тут можливі для

нас усякі несподіванки. Як на приклад він вказав на с. Веселянку на р. Конці де цілком випадково один землемір відкрив магнітну аномалію. Т. Яковлів уже веде там розвідку і сподівається знайти там великі поклади залізної руди.

— Весь цей район, — казав він нам на прощання, — я не сумніваюсь, насичений підземними багатствами. Треба тільки їх знайти і зуміти взяти. І хто знає, скільки для них Дніпрельстанів потрібноється!..

7.

Окремо стоїть питання про зрошення чи краще про меліорацію усього південного району України, що так само розв'язується будовою Дніпрельстану. Окремі проєкти нам'чали до 1 міль. 50) тис. гектарів, що їх можна буде зрошити. Проєкт тепершній трохи скромніший: він намічає 750 тис. гектарів. Одні плавні, по пе-

проф. Александрова, здається відомо, що вона „перекриває“ всі пороги і будувати її будувати силою в 650 тис. к. с., які даватимуть енергію, але тільки в кількості 2,8 мільярдів (2,8 мільярдів kwh.)

будується Електрополіс

Колонія Кічкас, що буде, після спорудження греблі, залита водою

Хут. Звидний, що буде залитий водою; на його місці утвориться затока для пароплавів, що будуть йти з Києва. Знаком X на горизонті відмічено на вхід в канал.

реведенню меліорації, можуть дати 20—25 міл. чудового сіна, при чому більша частина його піде на експорт.

Коли рахувати, що прибутковість з однієї десятини, як то вираховано роботами агронома т. Белькова, що розробляє цю проблему,

Ясно однак, що південь України обернеться у величезний промисловий район, де поруч індустріальних велетнів буде йти інтенсивне сільське господарство.

Сполучення цих двох елементів відкриває такі перспективи, які стануть зрозумілими тільки тоді, коли станція буде збудована.

8.

Такі перспективи.

Таке майбутнє.

А коли я сидів і накидав обрис цієї статті, на дворі бушував вітер, холодний дощ бив у шибки.

На столі у мене, замість електрики, горіла карасінова лампа.

Темна муть стояла за вікном.

Десь внизу, за кілька кроків, шумував Дніпро й тільки доносився всплески його розгніваних хвиль.

Хут. Звидний, що буде заливний водою; на його місці утвориться затока для пароплавів, що будуть іти з Києва. Знаком X на горизонті відмічено на вхід в канал.

реведенню меліорації, можуть дати 20—25 міл. чудового сіна, при чому більша частина його піде на експорт.

Коли рахувати, що прибутковість з однієї десятини, як то вираховано роботами агронома т. Белькова, що розробляє цю проблему, підвищиться на 42 карб., то матимемо на 300 тис. десятин прибутку що року 21 міл. крб. плюс—як кажуть американці—виграш на широкому експорті хлібних продуктів, що по їхнім підрахункам дасть, ще 12 міл. крб.—значить усього 33—35 міл. крб.!

Ще одно надзвичайно цікаве й важливе питання виникає тут, а саме: з переведенням зрошення стає можливим у нас на півдні культура бавовняника.

Як відомо, центр культури бавовняника в Туркестан і почасти Кавказ.

Але досвіди, навіть на селянських ланах на Херсонщині, довели, що у нас на півдні бавовняник може вистигати, при чому можна одержати, уже при теперішній стадії досвідів, до 3-х міл. пудів бавовни-сирцю.

Зрозуміло, що з розвитком акліматизації бавовняника, з вивозом місцевих сортів, з укороченням періоду визрівання—врожайність підвищиться.

Таким чином ясно, що на півдні України можливо буде розвинути свою текстильну промисловість, а 3-х міл. пудів хватить цілком, щоб забезпечити Україну дешевим крамом.

Ось які перспективи відкриває Дніпрельстан перед нами!

Загалом зараз тяжко судити про те, який колосальний товчок він дасть для нашої промисловости, які нові галузі промисловости тут зростуть.

В теперішніх своїх розрахунках ми виходимо із того, що у нас зараз в. Дніпрельстан відкриє нові можливості, нові горизонти.

„Дурна Скеля“,—в ній буде зроблено „Нижні ворота“ каналу для суден. Ліворуч: сидять т. Бельков, керівник агропідвідділом Дніпрельстану, т. Лісовий (наш коресп.), та журналіст Волошин

Тонув у темряві степ. Дикий край. Пустеля.

І тут, через 5 років буде стояти могутня електро-станція, що освітлюватиме все навкруги, що посилатиме тепло, енергію й силу на радіусі в 300 кілометрів!

На острові Хортиці виросте велетенське прекрасне місто-сад—„Електроліс“.

З берега на берег перекинуться чудові містки.

Людське море буде шуміти тут.

А іскри радіо-станції будуть посилати що-дня відомості—про життя нового пролетарського міста.

А вітер шумів. А дощ бив у шибки.

Все затягла темрява...

Таке те місце зараз, де буде стояти Дніпрельстан, де виросте нове місто—весь осяяний Електрополіс.

Кічкас-Дніпрельстан

26/X—26 р.

УКРАЇНСЬКІ ФІЗКУЛЬТУРНИКИ ЗА КОРДОНОМ

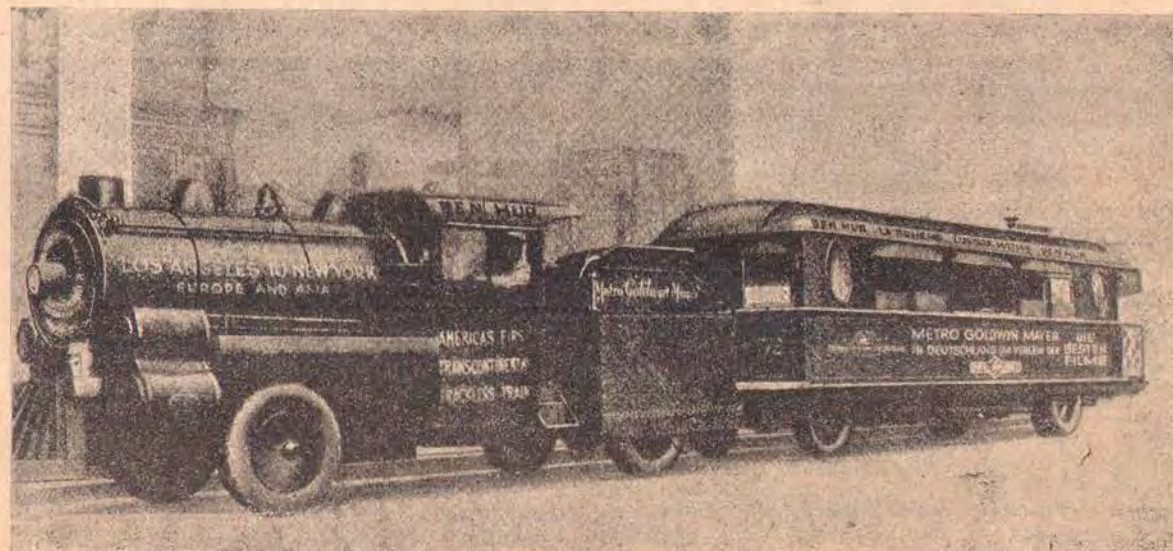
Горі—населення Відня на спортмайдані під час змагання між робітничими футбольними командами Австрії—УСРР. Праворуч—момент футбольної гри; на передньому плані футболісти Клаупп, Трінкаль (австр.) і Кладько (УСРР). Ліворуч, унизу—Щемов, Кладько (УСРР), Габергауер (австр.). В правому кутку внизу—футбольна команда робітників-металістів УСРР біля радянського посольства у Відні.

ПОТЯГ БЕЗ РЕЙОК

Нині в Європі гостей споряджений паровозом Метро-Гольдвін Майєр без рейок—одно з найновіших досягнень техніки.

У першу свою мандрівку потяг виїхав 1-го березня торік з Нью-Йорку. Він об'їздив всю Північну Америку, разом з Канадою та Мексикою і майже точно за рік, 1-го травня ц/р вернувся до Нью-Йорку. Після тижневого ремонту, потяг, без зміни обох моторів по 90 кілограмів сил кожний, потяг 7-го травня на пароплав „Міноноска“. Отже, потяг почав свою другу і цього разу кругосвітню мандрівку. 17-го травня він прибув до Лондону, об'їздив всю Англію, потім переправившись через Ла-Манш, об'їздив Голандію та Бельгію. На початку травня він був уже в Берліні.

Потяг сконструйовано за останнім словом техніки, і скрізь, де він проїздить, викликає велике зацікавлення.

ЕПІЛОГ ОДНОГО ЛІТА

Оповідання Ол. Коржа

Учора я одержав звістку про смерть Полі. Вона умерла в дальнім селі від невміло-штучного аборту, що його робила якась її знайома тітка. От і все. Але це ж для вас темна історія. Мене це мучить. Чекайте. Ось деталі.

Це літо я не жив у місті. Воно остогидло вкрай! Я остаточно наважився з ним розлучитися. Я давно вже мріяв про те, як би зникнути, щезнути, загубитися десь в гудині, де життя напівсонне-тихе, де квітне віками глибокий, непорушний спокій.

І от, випадкова зустріч з дідом Максимом—і задуми мої вже здійснені.

Це було в дачному поїзді. Я їхав тоді з перелістят на стави, у бувший князівський маєток. Симпатичне, добре лице незнайомого діда мені кинулося у вічі і якось одразу з ним розбалакався.

Дід з дальніх околиць, зі степу. Лагідним, теплим струмочком текла розмова.

Я розпитував про життя на селі, говорив, що збираюся в степ, та не знаю, де буде краще.

— І-і-і, сину, ви не знаєте нашого краю...

Дід розхвалював свої Палестини і запрошував жити до себе:

— Приїжджайте, громадине; баштан у мене є, стерегтимем укупі.

Мене це втішило і я охоче дав згоду.

А коли дід довідався, що я маю рушницю, то його бажання, щоб я приїхав до нього, було безмежним.

Справа скінчена.

Повернувшись зі ставів, я почав збиратись. І на другий день, захопивши з собою білизну, рушницю, примусі деякі книги, я вже був у діда Максима.

* *

В моїй уяві, вже як крізь сон, неясно малювалися стіни, вікна, кутки а в кутку ліжко. Я вже забував про те, що люде живуть у якихось клітках,

глибочезний яр. В куріні для безпеки була в нас рушниця і добрий вий Перше—належало мені і друге—дідові.

Дід говорив:

— Ти, Володимире, чи обженешся своєю „пукалкою“, а я вже як тільки плесну кого кийом, то скотиться в яр одразу..

В ночі позиції ваші такі: я стережу від гаю, а дід од яру. Коли щось зробиться сумно, або десь-щось шелесне, тоді нагукує:

— Ти, не спиш? а ну „пукни“!

Я знаю, що дідові моторошно стріляю, і постріл його заспокоює.

Бувало і так: дід засипав мене роком, на голій землі, а потім проснувшись, стрівожений біг до мене.

— Що?—питаю.

— Пукни... я трохи заснув, але не знаю чи сам, чи яке „навождення“ над самим ярком... і як бо ж я упав..

— А кийок ваш де?

— А кат-зна. В ярку мабуть, може лежить собі, там де спав.

І зливано-журно:

— Що ж це—га? Ти не чув-бачи шелесту?

Я кажу, що не чув, що усе це разд, баштан цілий, ніхто не приходив красти, а потім „пукав“ і біг з дідом шукати кия..

Без крадіжок, всеж таки не минулося.

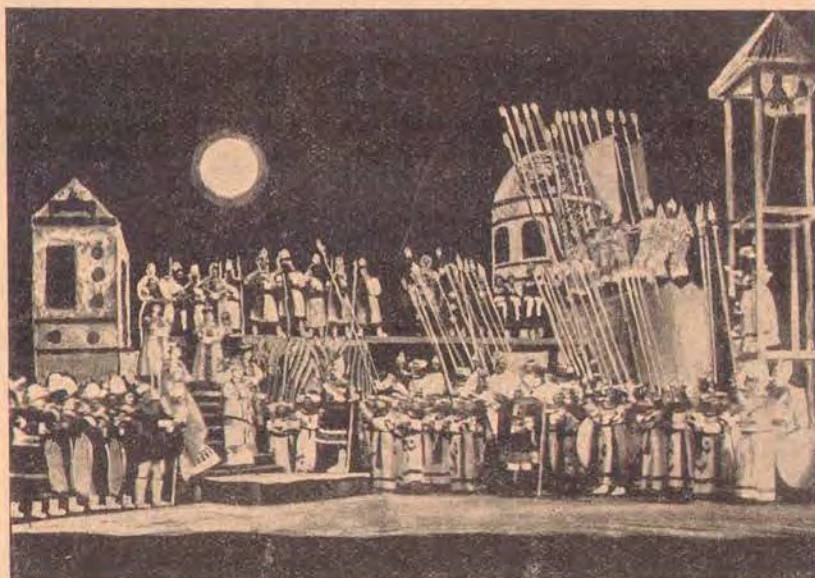
Однієї ночі, під свято, дід збувся кількох, найкращих, канурки, що їх він гадав на насіння залишити. Бідний трохи не плакав. Як же? Під самого носа украдено. Він навіть бачив, як хтось ходив по баштані, і подумав чомусь, що то я.

— У-у, прокляті—лаявся він опісля—очепав-би окаяних, кий потропили би на кандурки.

Як виявилось потім, крадіжку вчинили селянські хлопці, які ще кончили в селі хвалились, мовляв, там дід хай не дуже, а то й у ярку ще було.

Справа не зовсім приємна. Дід уже й справді боявся. Він не хотів вийти регти більш од яру і ми помінялись місцями. А згодом у нас на баштані був третій дивний—Жучок.

Місячними ночами, зовсім безпечно.

Одеська опера. „Князь Ігор“. Оформлення А. Петрицького

ПОЖЕЖА НА КІНО-ФАБРИЦІ „МЕЖРАБПОМ-РУСЬ“

Ді розпитував про життя на селі, говорив, що збираюся в степ, та не знаю, де буде краще.

— І-і, сину, ви не знаєте нашого краю...

Дід розхвалював свої Палестини і запрошував жити до себе:

— Приїджайте, громадине; баштан у мене є, стережимем укупі.

Мене це втішило і я охоче дав згоду.

А коли дід довідався, що я маю рушницю, то його бажання, щоб я приїхав до нього, було безмежним.

Справа скінчена.

Повернувшись зі ставів, я почав збиратись. І на другий день, захопивши з собою білизну, рушницю, примус і деякі книги, я вже був у діда Максима.

* *

В моїй уяві, вже як крізь сон, неясно малювалися стіни, вікна, кутки а в кутку ліжко. Я вже забував про те, що люде живуть у якихось кімнатах, і нічого не мають спільного з моїм житлом-курінем.

Так. Моє помешкання — напів-фантастичне, запозичене у далеких предків. Я б ніколи не хотів би з ним розлучатися, коли б не суворі зими зі своїми бісівськими хугами і тисячі інших перешкод.

Дід Максим, будуючи цього куріня, говорив:

— Буде тобі, Володимире, „кабінет“ на славу... Тільки б укрити потовще соломою..

(Дід мене звав на „ти“, по іменню, за моїм бажанням)

Я допомагав у роботі, і курінь вийшов справді на славу. Простори й, світлий — у ньому вмiщався весь день, і баштан був немов на долоні. Для входу була чималенька дірка, яка у негоду затулялася щільно дверцями. Жодні дощі не могли нас дошкулити і тільки шуміло довкола.

Баштану було з десятину. З одного боку межував з ним гай, а з другого—

Одеська опера. „Князь Ігор“. Оформлення А. Петрицького

— У-у, прокляті — лаявся він опісля — очепав-би окаяних, кий потропив би на канцурки.

Як виявилось потім, крадіжку вчинили селянські хлопці, які ще комусь на селі хвалились, мовляв, там дід хай не дуже, а то й у ярку ще буде...

Справа не зовсім привмна. Дід уже й справді боявся. Він не хотів стуретги більш од яру і ми помінялись місцями. А згодом у нас на баштані був третій довірний — Жучок.

Місячними місячними, зовсім було безпечно.

Від краю краю видно увесь баштан і я стерпів, тоді сам, а дід собі спав у куріні соломим, ка в у н о в и м сном...

Я дивлюсь на безхмарне небо, на місяць.

Палади зорі гасли десь [напівзльоті].

Я згадував роки, дні, забував про баштан, і вся ніч протікала в думках.

Зникали теорії, вчені, філософи.

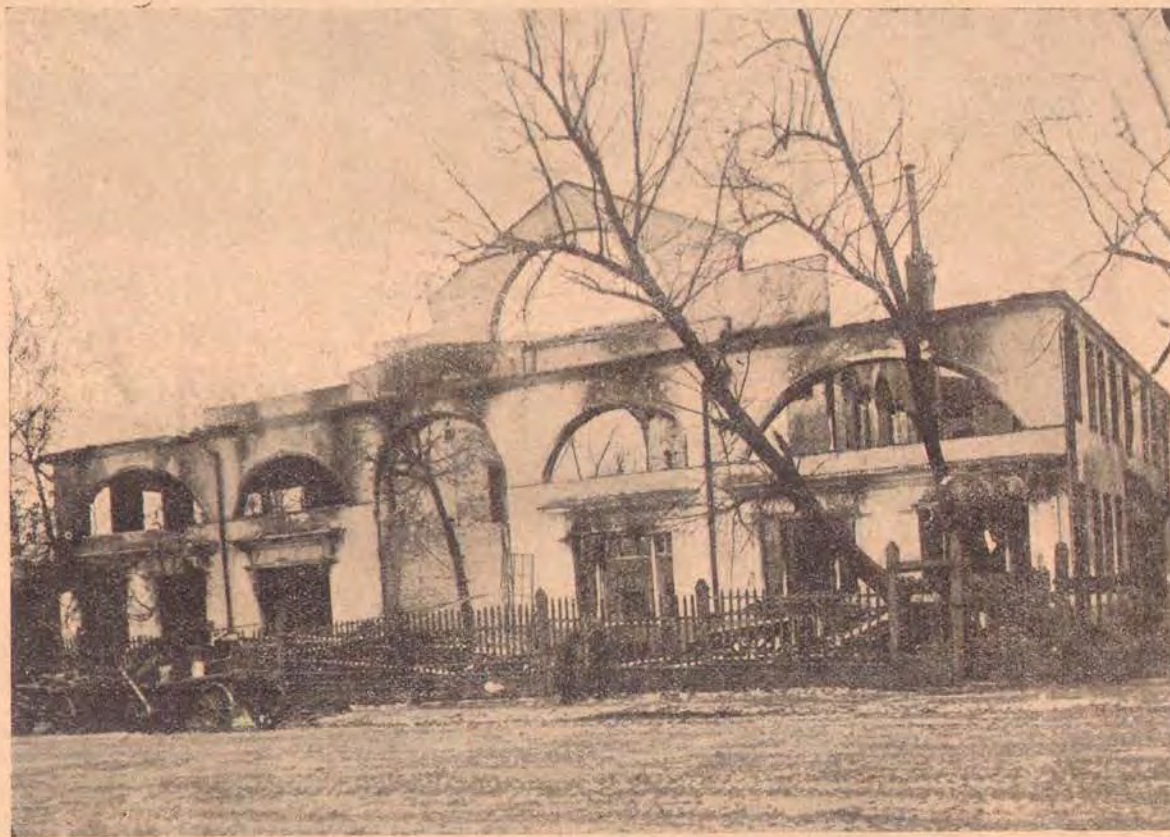
Сонні поля і гайок, фантастично осяяні, ховали більше мудроті, ніж усі факультети.

І я — бідний студент кам'янів, глибоко грав у землю...

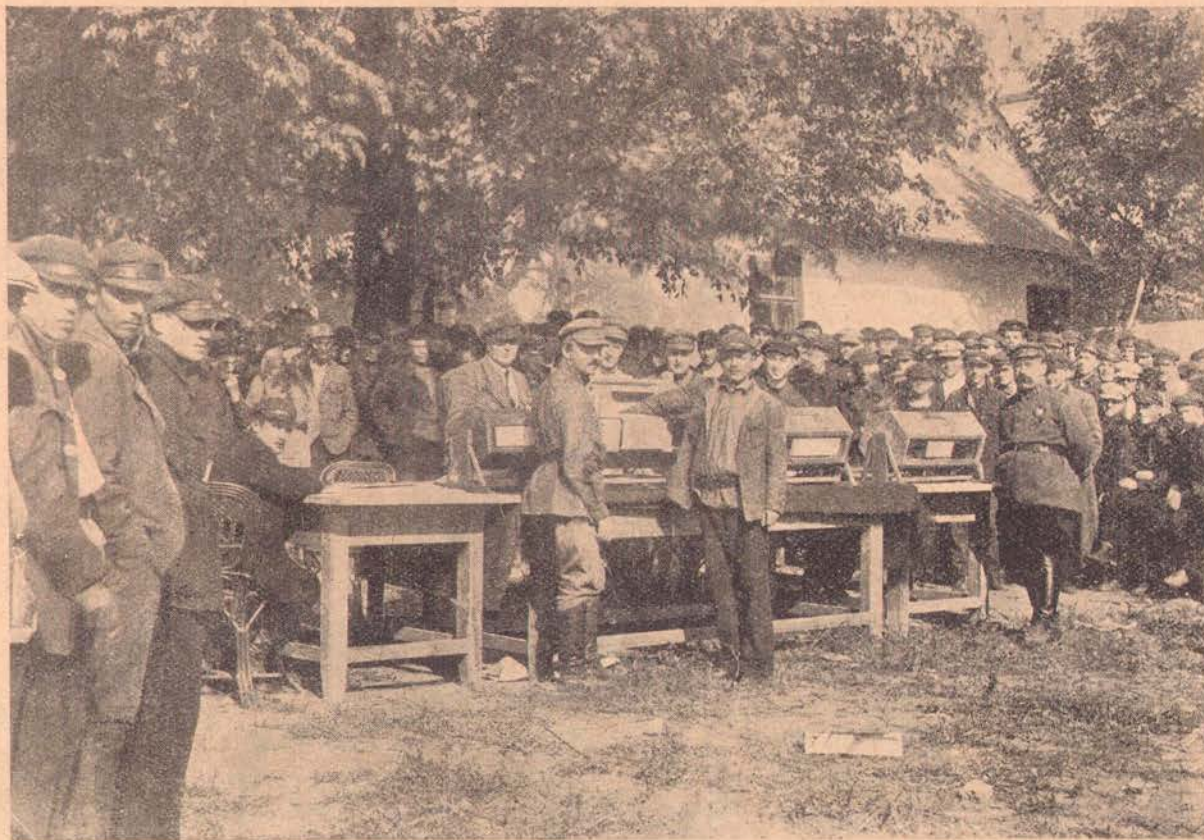
.. Не вертався б більш до міста, лишитися б тут, у степах, і замість усіх лекторів, не краще б послухати діда Максима?...

Так в думках проходила ніч, гаснув місяць, зорі і туман звисав над баштаном.

ПОЖЕЖА НА КІНО-ФАБРИЦІ „МЕЖРАБПОМ-РУСЬ“

1-го листопада в Москві від електричної іскри загорілася найкраща в РСФР фабрика „Межрабпом-Русь“. Фабрика згоріла до щенту, від неї залишилися лише стіни. Під час пожежі поранено 30 чоловіка. По при- близному підрахунку загинуло майна на суму біля 750.000 карб.

Привоз новобранців на місцях. Прививники Черкаського району тягнуть жеребки

Москва. Захопившись романом, я не міг одірвати очей від книги. Можна було б прийти на баштан, повизбирувати усі кавуни—я продовжував би читати—радіти за хороброго Киришу й печалитись тихо за Юрія...

Збігло пів дня—я забів хвостом мелькнув.

Я не зчувся коли повернувся лід і загомонів біля куріня.

Він прийшов із якоюсь дівчиною.

— Ти живий тут?

— Ж-и-в-и-й.

— Ну я тобі, ось „барашню“ прив'в...

Я поклав під подушку книжку і виліз із куріня.

— Дуже приємно,—кажу.

Дівчина засоромлено посміхнулась і опустила додолу очі.

І раптом, чомусь, у моїй голові промайнули боя-

ришня Настя, Юрій і церква „Спаса на Бзру“. Пильніше вдивився в дівчину.

Рожева обличчям, гнучка, із очима озерними...

Була до вподоби. Їй було років сімнадцять.

Солодке якесь хвилювання пройшло по моєму тілу...

Дід, немов відгадавши мої думки, запитав:

— А що, гарна краля?

Потім додавив:

— Найдеш цій кралі гарненьких кавунців.

Сказав і пішов по межі вздовж баштану.]

Я лишився сам з незнайомкою. Біля куріня лежало подіб'я стільця—невеличкий пеньок з гаю. Я подав цього пенька „кралі“.

— Прошу, сідайте.

Дівчина несміливо сіла. Вона все ще соромилась і продовжувала дивитись на мене.

ПОЖЕЖА НА КІНО-ФАБРИЦІ „МЕЖРАБПОМ-РУСЬ“

Привоз новобранців на місцях. Прививники Черкаського району тягнуть жерстки

Умірали дні
в курінем.

Було сіро,
варилося небо,
теплі літні
проходили,
пригрівало
живими со-
ками

вигравала земля... Тільки-но кавуни почали вбиратися в себе, як на
уже з'явилися покупці—дівчора—пастухи, що приносили крашанки
грошей. Проте, кавуни почали стигнути рано. Весь липень година
на сонці і під серпень на баштані уже було чим гордо похвалитися.
кожним днем відвідувачів-покупців все збільшувалось і збільшу-

Продаж кавунів, цю справу, дід цілком доручив мені.

Правда, і він продавав спочатку, поки з ним не трапилась одна не-
ність. Мене не було на баштані і хтось із пастухів захотів погдуми-
над дідом. Замість справжніх яєць йому дано на посміх цілий десяток
штуктків. Вторинували що-небудь?—питав я потім. Та е... на яєшню.
Смерділо ж від
вешні.

Того дня, дід
три чорти, геть
пастухів, і як
загалі хто при-
в ійця, він зав-
мені радив їх
випити.

Рідко хто брав
за гроші.
більшого плати-
маслом, смета-
вціями. Все це
об раз собі, а
давав на тю-
И був без кін-
нажерливий, як
той хабар.
середній кавун
вважав фунт мас-
десяток яєць і
і мені несли.
вирів, неначе
на чужому
Ех, щедрість
і моя місь-
нажерливість!..

***

Умірали дні під
нем..

Одного разу
шов на село.
соби в ку-
читав „Юрія
авського“. В
уні малюва-
алеки, трівож-
мен, дяхи, по-
рена Р о с і я,—
ній Новгород,

ришня Настя, Юрій і церква „Спаса на Бору“. Пильніше вдивився в дівчину.

Рожева обличчям, гнучка, із очима озерними...

Була до вподоби. Їй було років сімнадцять.

Солодке якесь хвилювання пройшло по моєму тілу...

Дід, немов відгадавши мої думки, запитав:

— А що, гарна краля?

Потім додавив:

— Найдеш цій кралі гарненьких кавунців.

Сказав і пішов по межі вздовж баштану.]

Я лишився сам з незнайомкою. Біла куріня лежало подіб'я стільця—невеличкий пенюк з гаю. Я подав цього пенюка „кралі“.

виліз із куріня.

— Дуже при-
мно.—кажу.

Дівчина засо-
ромлено посміхну-
лась і опустила
додолу очі.

І раптом, чо-
мось, у моїй голові
промайнула боя-

— Прошу, сі-
дайте.

Дівчина несмі-
ливо сіла. Вона все
ще соромилась і
продовжувала диви-
тися в землю. Але
слово за словом і
ми розбалакалась.

Незнайомка
звалась Полею і до-
водилась якоюсь
родичкою дідові.
Мені не хотілося з
нею розставатись і
за гадкою, що вона
ось-ось утече, роби-
лося сумно. Проте,
їй треба було поспі-
шати. Я її часту-
вав кавуном і про-
хав частіше прихо-
дити в гості. Поля
обіцяла: „прийду
на спаса“. Я вико-
нав дідову волю:
найшов гарненьких
кавунців і поклав
їх у кошик.

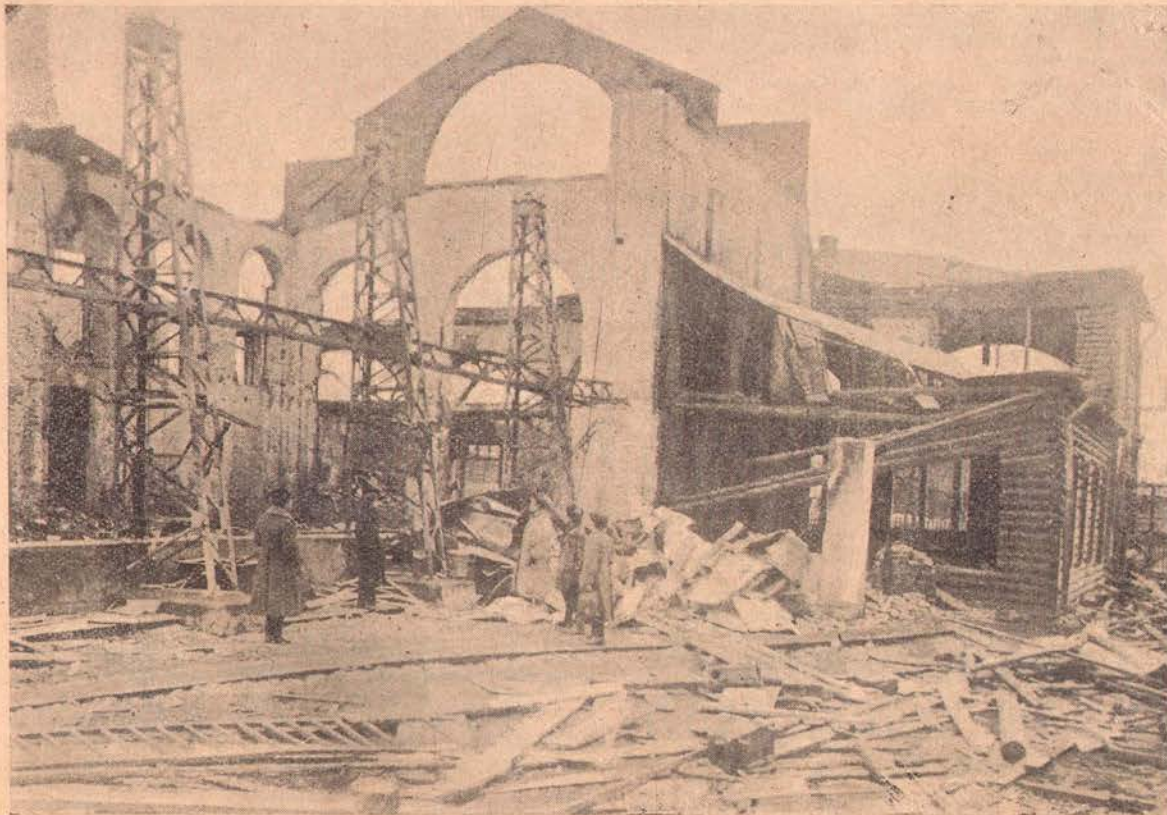
Кошика я дав
свого. Поля подяку-
вала і збралась до
дому.

— До свиданія,
— промовила тихо.

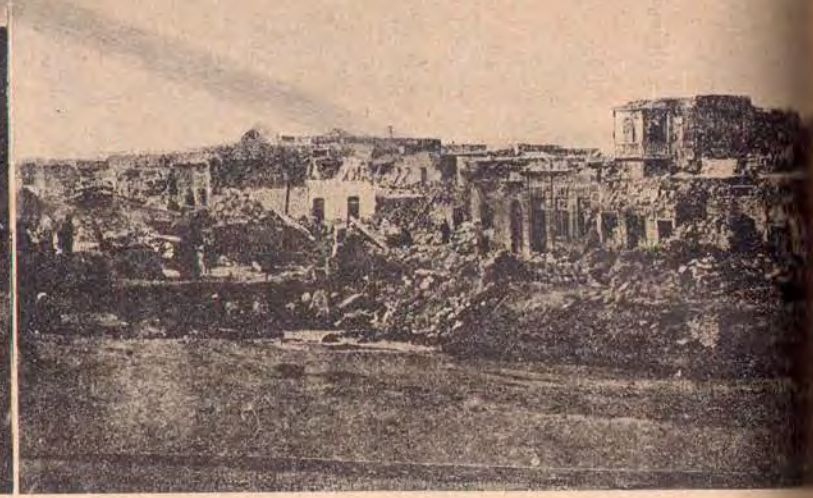
— Бувай, ща-
слива, дегочка.

— Прощавайте
дідусю — крикнула
Поля у другий бік
баштану і геть пі-
шла своїм шляхом.
Така хороша, мила...

ПОЖЕЖА НА КІНО-ФАБРИЦІ „МЕЖРАБПОМ-РУСЬ“

В огні згоріла коштовна апаратура, сотні костюмів та плівка, а також кілька частин з не випущених ще картин. Характерно, що на початку пожежі з будинку фабрики вискочив оператор з кіно-апаратом і зняв всю пожежу

Землетрус в Левінакані (Арменія), що стався в останніх числах жовтня. Ліворуч угорі—аруйновані будинки в Левінакані. Нижче—аруйноване село Канакан, в 8 верстах від Левінакана. Угорі праворуч—колонія німецьких поселенців „Гелігсдорф“. Нижче — загальний вигляд Левінакану після землетрусу.

* * *

На „спаса“ ще тільки почало на свій благословляється, як дід залишив мене одного на баштані, а сам пішов на село до церкви.

Він ще свято вірив у бога і поспішав до вутрені, щоб уже помолитися так як слід.

„Хай собі дід там молиться, а мені треба б поспати“.

Подумав,—увійшов у курінь, постелився, ліг і хутко заснув передра-
нішнім сном.

На цей раз, Поля буда розв'язано-балакуча і все посміхалаєб. Її очі мельк-мельк, блись-блись, немов блискавиці, радісно мигали і засліплювали світ перед мене. Я запрохав Полю в курінь.

Спочатку я її про щось розпитував, далі показував книги, малюнки, які—не пригадую. Під кінець, я уже не міг володіти собою і почав їй гадати ноги.

— У вас, Поля... Я, Поля...—хотів говорити, та тільки—горів.

Поля зніяковіла і пробувала тікати: я затримав.

— Мені тут душно... ходіть з куріня.

Землетрус в Левінакані (Арменія), що стався в останніх числах жовтня. Ліворуч угорі—аруйновані будинки в Левінакані. Нижче—аруйноване село Кава в 8 верстах від Левінакана. Угорі праворуч—колонія німецьких поселенців „Гелігсдорф“. Нижче—загальний вигляд Левінакану після землетрусу.

* * *

На „спаса“ ще тільки почало на свій благословляється, як дід залишив мене одного на баштані, а сам пішов на село до церкви.

Він ще свято вірив у бога і поспішав до втрянні, щоб уже помолитися так як слід.

„Хай собі дід там молиться, а мені треба б поспати“.

Подумав,—увійшов у курінь, постелився, ліг і хутко заснув передранішнім сном.

Солодко спалось. Прокинувся—сонце було під обідом і оглядало баштан, поля.

Три мертвих ховрашки лежало мені біля ніг.

Нащо ця охвіра, і хто вимагав її?

Веселий Жучок, простягнувши передні лапи, лежав навперек входу в курінь і хахав. Він кидав погляд на бідних ховрашків, потім на мене і ніби запитував зором.

Я погладив йому чорну голову.

Мій Жучок! Скільки винищив він ховрашків! У ніч стереже баштан, а весь день десь гасав полями, працює на користь громаді, і ніколи не знає за це нагороди.

— Хороший цюця, а цюця—і я гладив іще йому голову.

Потім забрав ховрашків і одніє в яругу.

На селі дзвонили. Далекий од віри у бога, від свят релігійних, я слухав ці дальні урочисті дзвони і якось приємно було на серці. Бов-дзень, дзвіні-дзвілі, бов-дзень—йшла полями луна і десь танула, танула...

День був чудовий. Жучок відпочивши трохи, знов кудись зник полювати.

Я ж ні дочого не міг прикласти рук і нудився. Дід мав прийти аж увечері. У кошику масло, яйця, але не хотілося їсти. Я перебував у якомусь віброуючому чеканні. До мене ж повинна прийти Поля. „Поля, Палагея, Поліна, Полюся“—я жував це ім'я й не хотілося їсти.

Наглядів шуліку і почав стріляти.

Вистрелив двічі—не поцілів.

Шуліка лишився живий—полетів своїм шляхом.

... По обіді прийшла Поля. На ній було все новеньке: хустина, кохта, спідничка. У своїому не хитрім селянськiм вбранні вона була просто чуда. Її незвичайна врода запала мені у серце і якось потьмаридла розум.

— А я вам гостинця... —

Відкидаючи капустиного листка з кухоль, тихо мовила Поля.

— Що таке?

— Вгадайте. Меду вам принесла... У нас є бджоли.

... А, у вас є бджоли... меду принесли. Це гарно... Дякую.

Я говорив, але слова губились як вівці і в очах сутеніло.

— Дякую за гостинець. У вас значить пасіка... А наш дід пішов до церкви...

— Кавуна святити?—з посмішкою запитала Поля.

— Ні так, богу молиться. А мені одному невесело... Шулік стріляю...

Тепер веселіше з вами.

На цей раз, Поля була розв'язано-балакуча і все посміхалась. Її мелк-мелк, блись-блись, немов блискавиці, радісно мигали і засліпавали світ перед мене. Я запрохав Полю в курінь.

Спочатку я її про щось розпитував, далі показував книги, малюнки, які—не пригадую. Під кінець, я уже не міг володіти собою і почав їй дити ноги.

— У вас, Поля... Я, Поля...—хотів говорити, та тільки—горів.

Поля зніяковіла і пробувала тікати: я затримав.

— Мені тут душно... ходітьте з куріня.

— ... Вам душно?—фу-фу—почав студити в обличчя і жагуче поцілував.

— ... Мое ціп'ятко, пестив і тиснув її до себе... —

— Ціп-ціп-ціп, Поля... — я не давав їй говорити:

— Ціп-ціп-ціп-ціп...

Я—злючий деспот. За час мого перебування в полі у мене з'явилися звірячі інстинкти далеких предків. Що я зробив з бідною дівчиною? Я майже силоміць, її заставив віддатись. Вона плакала, тихо благала: не трогай. Я ж говорив, що це нічого, геть зовсім не те, що вона гадає. Мовляв, так і так... Запевняв, дурив молоду беззахистну людину...

Коля Поля зібралась до дому, я зірвав їй два кавуни: більш не захотів брати—не зручно і важко, а йти далеко.

Дивилася журно, уже не сміялась, в очах блискавиці погасли.

Я провів її ген за гай, і там розпрощався.

Було вже надвечір. Повертався до куріня з захованим в серці сумом. Починав щось наспівувати, але не виходило. Йшов мовчки. Голову гнітали якісь нехороші думи. В долині щось мелкало чорне й зникало. Ворона літала, чи може то тільки вадрівалось? Вдивлявся й нічого не міг розбрати. Та ось воно ближче: На зустріч мені біг жучок і в зубах його був ховрашок...

... Незабаром повернувся дід.

Він був стомлений, говорив неохоче, і зараз полів відпочивати в благоденстві словенний курінь...

* * *

На початку вересня я залишив діда, баштан.

Полі від спаса вже більше не бачив.

Відїздаючи, я дідові дав свою адресу, і прохав його завжди заходити до мене, коли він приїде чогось до міста.

Нерозгаданий смуток лежав на серці.

Почував себе не зовсім вільним, пригніченим.

Прекрасний забутий образ обдуреної бідної дівчини стояв перед мені і гнітив, гнітив...

І от, учора від діда Максима я довідався, що Полі нестало.

Я навкі втратив живе всеохоюче серце!

... Поля, Поля...

ЛЮ-ІН

Нарис Леонида Ес.

Лю-ін—по хінському означає „панті“.

А пантами звуться по нашому молоді, ще не загрубілі оленячі роги.

В середні віки була така наука—алхімія, а метою вона мала відшукати або створити джерело життя—життєвий елексір. Кожний мав свій „життєвий елексір“—джерело усього крім життя.

Поступ неминучий—і від алхімії, емблематичних черепів, палаючого вогню й таємничих порошків людськість прийшла до медицини, хірургічних операцій, до вівісекції, до маалпи. Від Каліостро—до Воронова, від елексірів—до насінньових залоз шимпанзе.

Такий шлях Заходу. Схід має інший шлях. Усім відомо, що порох прийшли хінці в той час, коли „культурний Захід“ не мав про нього ані найменшої гадки. Проте далі порохи хінці не пішли. Так само і з „життєвим елексіром“. Історія не знає такого часу, коли б хінці не знали жень-шеню „пантів“, тоб-то молодих, ще не загрубілих оленячих рогів (по хінському вони звуться лю-ін,—їхньої цілющої та збуджуючої сили. Це був для них життєвий елексір“. І тепер так само в них.

Що-року, коли сонце розірве серпанок приморських туманів, а тайга світчається липневими бликами по зеленому, кучерявому листу йдуть по панті.

Ідуть у гущавину, по заповідних кутках тайги, по гористих ухлах—де щасливи дихають холодком; ідуть на тижні, на місяці.

Ціняться панті і зюбрів і плямистих тибетських та сіямських, оленів. Панті лося й північного оленя—не цінні.

Ще три десятки років тому мисливець за літо здобував до 30 пар пантів, а кожна пара—ізюбра півторапта, двісті, а плямистого—чотириста й більш.

Це колись. А з зараз—п'ять пар за пантовку (мисливський сезон)—добре. Роки безоглядного, варварського полювання, коли рідкого плямистого оленя, що зберігся тільки в Примор'ю, вбивали на м'ясо—зробили своє. Ізюбра трапляється, а плямистий олень на волі майже зник.

* * *

По той бік Амурської затоки за Лебединою лагуною болотняним переїздом витягає в море півостров. Гористий, вкритий густим листовним лісом. Майже сорок років тому осів там коновод Янковський. По зелених скелях, в диких ярах замітив він частих гостей—череду плямистих оленів. Заборонив полювання, улаштував охорону, взимку для підкормки розсипав кукурудзу—й через 20 років на півострові паслося щось 700 голів. Тоді він огородив чотирьохаршинним муром до моря 2000 десятин.

Таким чином 1938 року повстав розплідник плямистих оленів Янковського.

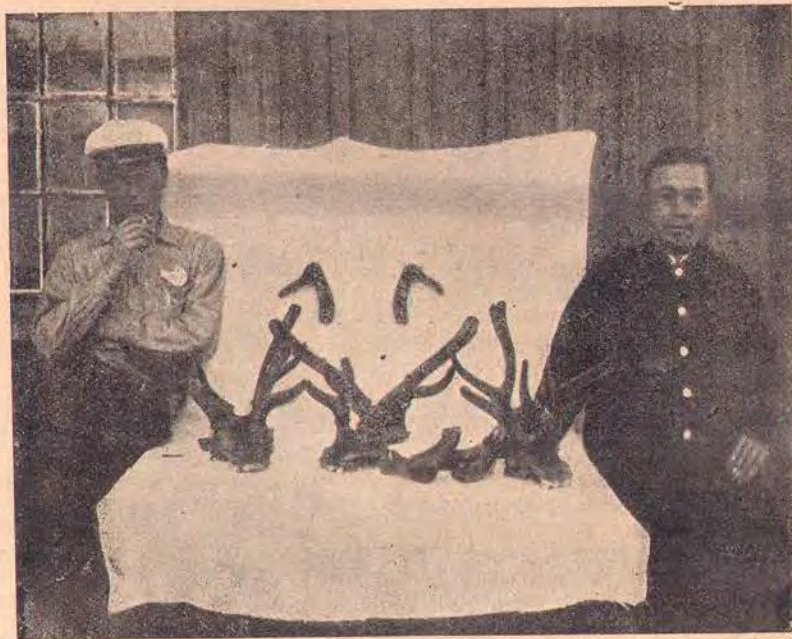
1916 року у розплідникові нараховували понад 2000 голів. Це був найбільший у світі розплідник плямистих оленів. Щороку вибивалося більш сотні пантачів...

Зараз там державне господарство „Сидемі“.

Коли 1922 року розплідник перейшов до держави—там залишилося тільки 1000 оленів. Колишній власник Янковський, передбачаючи неминучу втрату себе цього мавтку-розплідника, зробив усе, щоб мати з нього можливість заристь. Пантачів стріляли без ліку, без розбору, без обережності,

* * *

Коли ввечері, приїхавши до „Сидемі“, я знайшов Аграната й назвався йому: „Я, мовляв, журналіст, приїхав оглянути розплідник і хотів би попросити до побалакати з Вами“—він якось ніякого засовав картузом по голові й відповів: „Лікує пантєв сезон з одної ноги на дві“. Так з того ж ви до

Молоді оленячі роги (панті) в конторі Дальдержторгу

зберігся тільки в Примор'ю, вбивали з м'ясо—зробили своє. Ізюбр трапляється, а плямистий олень на волі майже зник.

* * *

По той бік Амурської затоки за Лебединою лагуною болотняним перепоном витягся в море півостров. Гористий, вкритий густим листовним лісом. Майже сорок років тому осів там коновод Янковський. По зелених скелях, в диких ярах замітив він частих гостей—череду плямистих оленів. Забравши полювання, улаштував охорону, взимку для підкормки розсипав кукурудзу—й через 20 років на півострові паслося щось 700 голів. Тоді він вгородив чотирьохаршинним муром до моря 2000 десятин.

Таким чином 1908 року повстав розплідник плямистих оленів Янковського. 1916 року у розплідникові нараховували понад 2000 голів. Це був найбільший у світі розплідник плямистих оленів. Щороку вибивалося більш сотні пантачів...

Зараз там державне господарство „Сидемі“.

Коли 1922 року розплідник перейшов до держави—там залишилося тільки 100 оленів. Колишній власник Янковський, передбачаючи неминучу втрату себе цього мавтку-розплідника, зробив усе, щоб мати з нього можливу користь. Пантачів стріляли без ліку, без розбору, без обережності,

* * *

Коли ввечері, приїхавши до „Сидемі“, я знайшов Аграната й назвався йому „Я, мовляв, журналіст, приїхав оглянути розплідник і хотів би про це що побалакати з Вами“—він якось ніякого засовав картузом по голові й відповів тихо, переступаючи з одної ноги на другу: „Так, а чого ж ви до мене, я, власне, сторож; це вже ви з завідуючим—він вам розкаже“.

Агранат—це мисливець, пантовщик. Старий, маленький, зморщений. Коли в Янковським приїхав він на півостров, ще хлопчиком стріляв пантачів. Стріляти пантача—справа не легка. Агранат сам тільки й стріляє. Цього йому треба встрілити 40 пар. Далі, коли ми з ним цілі дні блукали в парку, шукали пантачів, він багато розказав мені про них.

До вечора Агранат убив двох пантачів. Відрізав голови. Приніс, здав вентюру. За кожну йому, поверх платні, по 6 карб. Там же в конторі ці пантаци з пантами прийняв Тао-Дзі-Мін. Він представник хінської фірми і шанований Дальдержторгу приймає від Держторгу по 480 карб. за пару пант. Тут же оброблює їх для своєї фірми, виплачуючи Держторгові по 540.

Це зветься—зовнішня торгівля.

Обробляють панти довго виварюючи й висуючи їх. Пантовар обов'язково м'ясо. Обережно відділяють від черепа лобну частину з пантами, очистити м'ясо, мозку, прив'яже шворкою до рогачика і в казан з окропом. Споткнувши один ріг—зробить ним 5—7 кругових рухів, далі так само другий. Потім торчить це тричі, тоді хвилини на 10 остужує на столі. А далі—знов у казан. Так перший день варить годин 5—6, а далі одв'язує від рогачика й пантаци сушити на свіжому повітрі, а коли непогода, тоді сушить над казаном з вугіллям. На другий день знов варить, але вже трохи менше. Третій день знов сушить, знов варить. Так днів двадцять, а коли й місяць. Залежить від пантів. Останні дні варіння тягнуться менш години. Скільки днів варити—це секрет пантоварів—хінців. Росіянам він не відомий.

Коли панти готові—вони тверді.

Готові панти йдуть здебільшого у Південну Хіну—Шанхай, Гонконг.

Там вони продаються маленькими вісовими частинами, їх труть на порошок, змішують із роздрібненим жень-шенем і варють у густому липкому сирі з ведмежих кісток, додаючи де-які морські баговіння, що мають в собі і коріння астрагалу. І... хінський „життєвий елексір“ (у формі пилуль).

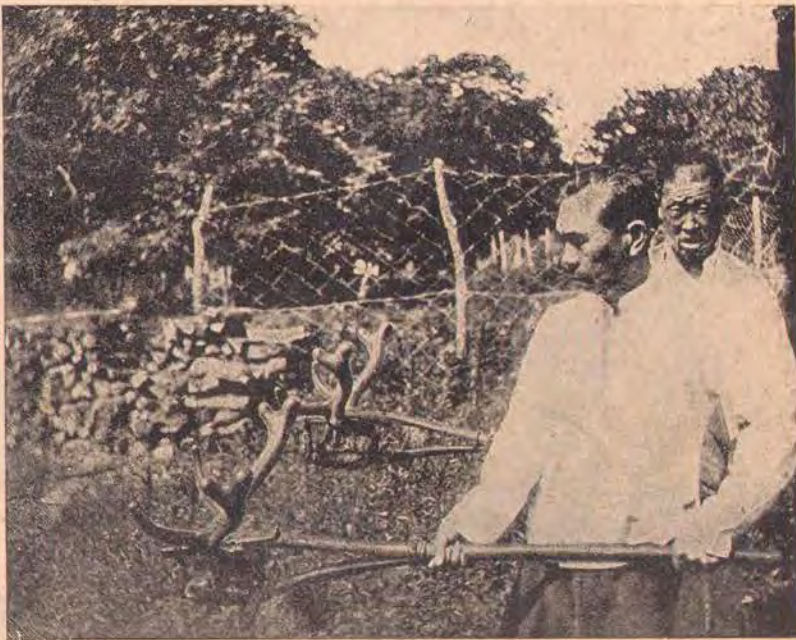
Приймають його вранці і ввечері.

Приймають його, як казав Тао-Дзі-Мін—„старика—40 года і більше. Мала мадама любі—мала нада, м'яга любі—много нада. Твоя молодой, твоя нада“.

Не тільки в цих пилульках, не тільки в пантах, але навіть у старих скинених оленячих рогах хінці знаходять якусь силу. І часто в конторі Держторгу можна бачити хінця—„два фунта рога нада“. Ріжуть, труть на порошок пантаци.

Олені у державному заповідникові „Сидемі“

Один із моментів обробки пантів: хінські „алхіміки“ просушують витягнені з окропу панти на вільному повітрі

СТАРА АРХИТЕКТУРА ХАРКОВА

Стаття М. Павленка

Харків—молоде місто, а тому він не може похвалитися старими будівлями—дуже старовинними пам'ятниками, якими пишаються інші міста на Україні. Найстаріші пам'ятники старого будівництва припадають на кінець XVII століття. Значно більше їх Харків має а XVIII в'ку. Зараз ми будемо говорити про той стиль у мистецтві, що зветься стилем „Empire". Стиль цей з'явився в другій половині XVIII ст. в західній Європі, прийшовши на зміну старому стилю „Бароко", як реакція проти вибагливо-фантастичних іноді викрутасів цього великопанського стилю, відомих під назвою „Рококо".

Велика революція в самім осередку тогочасного мистецького життя світу—у Франції остаточно припинила існування старого стилю й вивела на широку дорогу цей молодий тоді стиль „Ампір". Замість надмірної вичурності і розбещеності, новий стиль вимагав упрощеності, замість незвичайної фантазії, ампір вимагав простих спокійних форм, вироблених давніми класичними греко-римськими народами в їх архітектурі. Цей новий стиль навіть звали стилем класичним. Занадто неспокійні риси попереднього стилю тепер перетворюються в спокійні прості й рівні, але вкупі з тим архітектура стає раціональна, монументальна й статична. Цей новий стиль швидко опановує життям того часу й робиться диктатором у всьому побуті. Архітектура, малярство, меблі, тканини, навіть одяги нашого панства та купецтва все підлягає новим вимогам ампіру. Це була ціла революція в мистецтві того часу.

На Україну цей новий західно-європейський стиль був занесений у другій половині того ж таки XVIII сторіччя. Принесений він був вкупі з новим великосвітським побутом великим панством, яке лише починало набирати тоді собі сили, і яке часом тільки-но відривалося від старого старшинського життя. Це нове велике панство, як приміром, у нас гетьман Кирило Розумовський, закладало для будування своїх резиденцій навіть славних у той час у Європі архітектів.

Але з початком XIX сторіччя в Харкові засновується університет, Харків робиться новим культурним осередком на Україні, Харків починає по трохи зростати.

Як бачимо, стиль цей у будівництві Харкова проявився трохи запізно. В цей час уже скрізь по Україні навіть невеликі пани відбудовували свої будинки в цій модній панській стилі. В славну добу царювання Миколи I стиль ампір починає досить швидко занепадати й вироджується в одноманітний стиль вязниць та касарень.

Таким чином до нас дійшло не багато будинків, побудованих у стилі ампір.

Із архітектів, що особливо вславились своєю працею в добу відбудови Харкова, був професор архітектури Харк. університету Васильїв, учень славетного архітекта Гваренгі. Від будівель Васильїва залишилися до нас такі будівлі, як дзвіниця Собору, будинок кол. університету, частина будинку, де міститься зараз ВУЦВК. Але багато будинків не дійшло до нас зовсім, як цього так і інших майстрів. Не підтримувались, а руйнувались досі пам'ятники старої архітектури. Так у 1915 чи 1916 році під час будови будинку де міститься зараз „Палац Праці", було зруйновано чудову триумфальну браму, що вела на Горянівський завулок. Навіть минулим літом на тім же Горянівським завулку було попсовано прекрасну ампіркову будівлю переробивши її на колампію. Попсовано й будинок № 14 по Чернишевській вул.

Цілоком особно в цім відношенні стоїть ціла категорія будівель у тім же стані, це будівлі церковні. Стиль цей у церковнім будівництві на Україні незвичайно поширено й на наведеному тут фот. знімку виображено одна із прекрасних зразків церковного ампіру. Але саме знімок виразно нам каже за недавні часи існування цієї будівлі, збудованої 1807—10 р. І таких прикладів як церковних, так і світських безліч.

Одремонтовані ж ампіркові будинки Харкова, стоячи часом поруч незграбних будинків нашого віку, свідчать про високе розуміння архітектури в ті часи, будинки ці можуть служити й прикладом пошани до пам'яток своєї культури, вони можуть служити нарешті прикладом доброго збереження пам'яток культури. Своєю виграністю форми й пропорцій, своєю спокійною красою вони в окрасю Харківської архітектури, мовчазними свідками будівництва іншої доби.

шинського життя. Це нове велике панство, як приміром, у нас гетьман Кирило Розумовський, закликало для будівництва своїх резиденцій навіть славетних у той час у Європі архітектів.

Але з початком XIX сторіччя в Харкові засновується університет, Харків робиться новим культурним осередком на Україні, Харків починає по трохи зростати.

Як бачимо, стиль цей у будівництві Харкова проявився трохи запізно. В цей час уже скрізь по Україні навіть невеликі пани відбудовували свої будинки в цім моднім панськім стилі. В славетню добу царювання Миколи і стиль ампір починає досить швидко занепадати й вироджується в однамітний стиль вязниць та касарень.

Таким чином до нас дійшло не багато будинків, побудованих у стилі ампір.

Із архітектів, що особливо величили своєю працею в добу відбудови Харкова, був професор архітектури Харк. університету Васильїв, учень славетного архітекта Гваренгі. Від будівель Васильїва залишилися до нас такі будівлі, як дзвіниця Собору, будинок кол. університету, частина будинку, де міститься зараз ВУЦВК. Але багато будинків не дійшло до нас зовсім, як цього так і інших майстрів. Не підтримувались, а руйнувались досі пам'ятники старої архітектури. Так у 1915 чи 1916 році під час будови будинку де міститься зараз „Палац Праці“, було зруйновано чудову триумфальну браму, що вела на Горнявський завулок. Навіть минулим літом на тім же Горнявськім завулку було поповсано прекрасну ампірову будівлю переробивши її на крамницю. Попсовано й будинок № 14 по Чернишевській вул. бо надіпили на нього ріжних окрас і проробили двері просто на вулицю. Будинок кол. Університету, а зараз ХІНО на початку нашого сторччя було безжалісно зіпсовано, бо облупили на ньому тинківку й т. д. Більшість же будинків від доби ампіру, що залишилися у Харкові, поповсані в ріжні часи ріжними надбудовами, перебудовами, „реставраціями“ т. ін. В своїм первсвім вигляді до нас у Харкові майже не дійшов ні один будинок. Зараз іде нове забудування Харкова, будемо сподіватися, що воно не загрожє тим решткам цих пам'яток архітектури. Навпаки всі будинки, фотографічні знімки з яких тут наводимо, зараз наново відремонтовані й виглядають надивичайно мальовничо.

Стара Каплунівська церква, збудована в 1837—10 р. Поруч неї—будинок на розі вул. К. Маркса та Дмитрівської, збуд. на поч. XIX стол. Угорі— будинок по Чернишевській вул., збудований на початку XIX стол. Нижче— будинок колишнього Університету (тепер ІНО) збудований на поч. XIX стол.

МЕРТВЕ МІСТО

(Експедиція П. Козлова)

В червні місяці монгольська експедиція П. Козлова одвідала серед ширшої пустелі мертве місто Хара-хото, де зробила цікаві розкопки.

Труднощі експедиції були велечезні.

На початку червня на досвіті 5 верблюдів, монгол-провідник і бурят-перекладач на чолі з П. Козловим вирушили в дорогу.

За Монгольським Алтаєм стелилася дика, безмежна пустеля. Спека стояла неймовірна. Верблюди ледве чвадали. Повітря густо насичено пилом, так, що важко було дихати. Пісок нагрівався, вогнем палав, гаряче було ступити великими чобітьми. Коли ж хто торкався рукою, то опікався. Лише в долині ріки Легенгол, серед злидевених монгольських нив, експедиція трохи почала.

Тут сіють тільки ячмінь. Поле орють дерев'яним ралом, що тягне верблюди. Поля окопано, як у китайців, маленькими рівчачками.

Спинились у вбогій монгольській юрті. Господарі зустріли гостей дуже привітливо, папоїм чзем.

Характерний слідуючий випадок. Побачивши на руді начальника експедиції перетню, господарка запитала чи золотий він. Довідавшись, що золотий, вона попрохала дати їй піддержати. Діставши, довго тримала перетню в руках, тоді з молитвою приклала до чола, після чого з благоговінням повернула. Незрозумілі якісь забобони.

Експедиція вирушила далі. Що дня вставали біля двох годин ночі, — зраннього ранку було найкраще йти.

Чим далі поглиблювались в пустелю, тим важче ставала дорога. Особливо важко було верблюдам, що не вміють ходити рівчачками й горбами, якими прирівняно було пустелю.

Першу рослинність зустріла експедиція на 15-й день подорожі в долині Легенгол. Високі тополі й пишні тамариски росли в долині.

Од ріки до мертвого міста Хара-хото—12 верстов. Високі стіни з башнями оточують Хара-хото. З північного сходу могутньою хвилею насунулись на місто піски, замели стіни, перекинулись у місто.

Все тут тихо й мертво, сліди життя людського засипають з кожним кроком все більше й більше піски гарячі. Біля західної стіни на підлозі зруйнованого храму експедиція росташувалась. Розкопки велись в різних кутках міста. Зруйновані, ветхі будівлі, глухі закутки

Найдена монгольською експедицією П. Козлова серед руїн міста Хара-хото буддйська статуетка, що зображає фантастичного шостирного „бога охоронця“

Найціннішими здобутками були: велика глиняна статуя Боддхисатви, голова Будди і багато інших художніх виробів—людських фігур...

В різних кутках міста було знайдено бронзові і залізні речі, кераміка—посуд для води, художній, китайський фарфор. З археологічної колекції цікаві барельєфи, фрески і т. і. Найдено також людський кістяк цілком не

Незрозумілі якісь забобони.

Експедиція вирушила далі. Що дня вставали біля двох годин ночі,— холодного ранку було найкраще йти.

Чим далі поглиблювались в пустелю, тим важче ставала дорога. Особливо важко було верблюдам, що не вміють ходити рівчачками й горбами, якими рівно було пустелю.

Першу рослинність зустріла експедиція на 15-й день подорожі в долині Ганго. Високі тополі й пишні тамариски росли в долині.

Од ріки до мертвого міста Хара-хото—12 верстов. Високі стіни з башт оточують Хара-хото. З північного сходу могутньою хвилею насунулись піски, замели стіни, перекинулися у місто.

Все тут тихо й мертво, сліди життя людського засипають з кожним кроком все більше й більше піски гарячі. Біля західної стіни на підлозі зруйнованого храму

експедиція росташувалась. Роскопки велись в різних кутках міста. Зруйновані, ветхі будівлі, глухі за кутки фотографувались, вимірялись дослідувачами.

В північно-західному кутку міста експедиція навштохнула на великі руїни великого, багатого будинка-владаря Харо-Хоро-Хара-Цзяньцзюня.

В тому місці закидано знаменитий колодязь, де, по переказам заховано все дорогоцінності покійного князя, разом з тілами його жінки та дочки, що він вбив власною рукою, аби не дати в руки ворога, що захопив столицю Сі-ся.

Найдена монгольською експедицією П. Козлова серед руїн міста Хара-хото буддійська статуетка, що зображає фантастичного шостирукого „бога охоронця“

Найціннішими здобутками були: велика глиняна статуя Боддїсатви, голова Будди і багато інших художніх виробів—людських фігур...

В різних кутках міста було знайдено бронзові і залізні речі, керамика— посуд для води, художній, китайський фарфор. З археологічної колекції цікаві барельєфи, фрески і т. і. Найдено також людський кістяк цілком не пошкоджений. За десять днів перебування в мертвому місті експедиція мала дружню підтримку з боку торгоутської влади. Експедиція повернулася з великими науковими здобутками.

Письмена з роскопок мертвого міста Хара-хото. Складені вони за китайською системою, а тому будуть передані для розшифрування китайським ученим.

Глиняна статуетка із колекції П. Козлова— „Будда на лотосі“

Тарас

Стаття В. Ф-ного.

У р. геданьному минулому являють собою багатий, надзвичайно цікавий, майже непочатий кінематографічний матеріал, що так і проситься на плівку.

Це, розуміється, зовсім не означає, що не треба ставити картин по-за національними рамками.

Такі картини, як „Гамбург“ (Гамбурське повстання 1923 р.) або ж „Спартак“ (останні випуски ВУФКУ) можна втати, але головне, це українізація українського фільму.

Останні випуски ВУФКУ: Тарас Шевченко, Микола Джеря, Тарас Трясило, ПКП й велике число замовлених і вже прийнятих для постановки сценаріїв на українські теми, правда, поки головним чином, на історичні (наслідок видатних творів класиків) говорять про твердий і певний курс українізації та про успіх у глядача українського

Т
Р
Я
С
И
Л
О

ЯСНО, і що кіно-виробництво на Україні повинно бути пролетарським українським з національними мотивами. ВУФКУ повинно йти по лівій формування свого власного обличчя на ґрунті національних особливостей республіки, народу, подій.

Хоч яке невисоке по якості грузинське кіно-виробництво, воно в в усякім разі підкреслено грузинське.

Правда, це завдання полегшується підкресленістю національного типу, людського матеріалу, особливостями й кінематографічною вигідністю природи й побуту.

На Україні в цьому відношенню важче: сучасний міський побут і типажі з зовнішнього боку не відрізняються від російських, але сила історичних сюжетів і особливості подій і бороть-

(іспеновка видатних творів класиків) говорять про твердий і чевний курс українізації та про успіх у глядача українського

ЯСНО, що кіно-виробництво на Україні повинно бути пролетарським українським з національними мотивами. ВУФКУ повинно йти по лінії формування свого власного обличчя на ґрунті національних особливостей республіки, народу, подій.

Хоч яке невисоке по якості грузинське кіно-виробництво, воно є в усякім разі підкреслено грузинське.

Правда, це завдання полегшується підкресленістю національного типуажу, людського матеріалу, особливостями й кінематографічною вигідністю природи й побуту.

На Україні в цьому відношенні важче: сучасний міський побут і типажі з зовнішнього боку не відрізняються від російських, але сила історичних сюжетів і особливості подій і бороть-

фільму. Чудовим доказом цьому є хвости глядачів (у церабкопівських піджаках) на „Тараса Шевченка“ і „ПКП“.

Зараз на Одеській фабриці режисер П. І. Чардинін (постановник „Тараса Шевченка“) при участі проф. В. Г. Кричевського, що керує технічною художньо-архітектурною частиною постановки, з тим же складом знімочної групи, знімає великий історичний фільм „Часів Запорізької Січі „Тарас Трясило“.

Безумовно, постановка цього величезного фільму буде цінним вкладом в українську кінематографію й культуру.

Головним завданням сценариста й режисера було позбавити фільм встановлених шаблонів специфічного „романтизму“, властивого певним репертуару українського побутового театру.

Розвіяти й розвінчати надкласовий романтизм, що утворився навколо Запорізької Січі, показати її в соціальному розрізі, викрикнути її класову суть і різницю змагань соціальних угруповань.

Коротко зміст фільму такий: Україна стогне в панському ярмі магнатської Польщі. На південь України роблять наскоки за лисими загони Кримського Хаґа.

Життя по селах став неможливим.

І усіх кінців України голода тікає на Запорізьку Січ.

Молодого хлопця чередника Тараса Трясила переслідують без провини, йому загрожують магнатські канчуки, і він, вкупі з Іваном, тікає на Січ, щоб звідти підняти повстання й визволити Україну з під Польщі.

Щодас бенкету у магната Тарас уводить з його стадні коней, підпалює будинок і обидва покидають рідне село.

Але ватажки Запорізької Січі, кошові та курінні отамани, були проти такої думки, вони шлють вірнопідданські листи ясновельможному магнатові і своїому гетьманові, що міцно держиться за Варшаву й гадають тільки про те, як би зменшити своє військо, що все більше, не без рації побоючись голоди, що „як сарана летить на Січ“.

І один з своїх наскоків на село Тараса татари забирають у половецьку сестру його Марину, яку кохає Іван.

Минають роки.

Голода, що відгукнулася на заклик Тараса про визволення України, знову вразила його курінним отаманом.

Кошовий і старшина незадоволені з таких виборів і, усе більш побоючись за свій добробут, хочуть здійснити свої заміри щодо зменшення кількості голоди в козацькому війську.

Для цього вони посилають свого вірного курінного отамана Кобаю завданнями „на турка“ а Тараса на татар „козацької слави“ щоб його здобувати“.

Дорогою Тарас переймає посланців від гетьмана з секретним листом, оголошує його козакам і закликає їх повернутися на Січ.

Козаки, одурені зрадою старшини, відпостайно відгукуються на заклик Тараса й повертаються на Січ, щоб порозумітись із старшиною. Тарас іде на Січ з Кобзою, що поспішає на Україну з добиччю, наслідком якого є вбивство в турків.

Тарас іде на Січ з Кобзою, що поспішає на Україну з добиччю, наслідком якого є вбивство в турків.

...ми „на турка“ а Тараса на татар „козацької слави
...рої здобувати“.

Дорогою Тарас переймає посланців від гетьмана з се-
ним листом, оголошує його коза-
цям і закликає їх повернутися на
волю.

Козаки, одурені зрадою старши-
на постійно відгу-
кували на заклик
Тараса й поверта-
лися на Січ, щоб
боротися із стар-
шиною. Тарас іде на-
встріч Кобзю, що по-
вернувся на Украї-
ну з добоиччю, на-
казаною в турків.
Після нападу на тур-
ків визволяє Ма-
рину, яку татари про-
водили в туркам. Кобза,
спробувавши здихатися

бунтівників, убиває Івана. Тарас убиває Кобзу,
зустрінувшись з ним на Дніпрі, а загін убитого
приєднується до Тараса. Слава Тараса блискавкою
облетіла села й селяне, яким вже не сила було тер-
піти польського гніту й грабіжництва, повстають.
На допомогу повстанцям спішить Тарас. У бою з
поляками гине Марина. Але повстанці тоді не пере-
могли і на тих диких степах ще довго панували по-
міщики. І лише через кілька десятиліть донецькі
дикі степи задиміли в неба димарями.

Щоб надати картині більшої історичної правди,
експедиція ВУФКУ для фотографування на-
тури виїздила на Уманщину, де знімали славно-
звісний палац графа Потоцького, збудований архі-
тектором Растреллі. Крім цього експедиція виїздила
у Київ, Житомир і Дніпропетровськ (там знімали
Дніпровські пороги). В Одесі на території фабрики
спеціально збудовано щось подібне до Запорізької
Січі: хачи, вулиці, курні, церкви й т. п.

Сценарій написав В. Радис. Картину знімає
оператор Завелев, що добре виявив себе в картині
„Тарас Шевченко“. Центральну роль (Тараса Тря-
сила) виконує артист театру „Березіль“ А. Бучма.

У головних ролях знімаються артисти Ужвій,
Ляров та ін.

БАРБАРА-ЛЯ-МАР

БАРБАРА-ЛЯ-МАР одна з великої серії американських кіно-зорь.

Барбара-ля-Мар раніш була журналісткою, а ще раніш складачкою в друкарні Ріта Ватсон.

Як була журналісткою, то дуже захопилася кіно. Жадібно переглядаючи всі нові

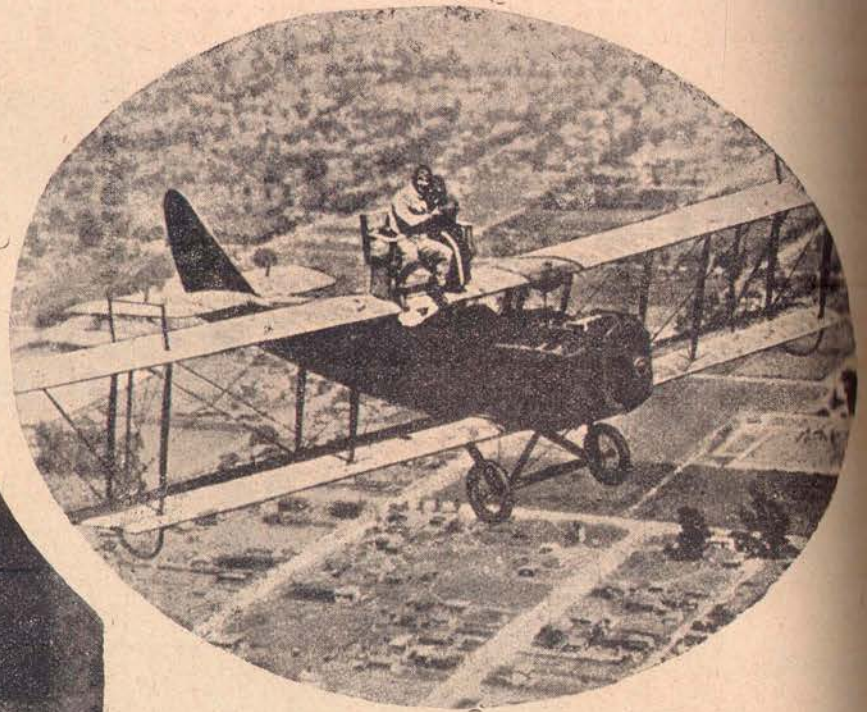
фірма їй запропонувала підписати контракт виступити в головній ролі картині „Кабалеро“.

Барбара-ля-Мар мала величезний успіх, і їй назавжди всупереч її бажанню запропонували грати жінок-вампірів, бо вона сподобалася публіці „сценах зваби“.

І Барбара-ля-Мар слухняно фабрикувала чимраз усе новіші копії жінок „вамп“. Та репертуар її „звабливих“ виступів був невеликий, бо звабляючи вона не вмiла, і тому в деяких картинах ці хиби виправлялося додатком паннографії.

За невеликий час вона стала улюбленою атрисою всього світу.

Кіно-актор повинен бути насамперед щирий. Кіно не можна оманити бо всяку фальш викаже об'єктив. Тут потрібні правдиві характери. А у нас тільки подивитися Барбару-ля-Мар: „Білий метелик“, „Ії ім'я—жінка“, „Ш

Повітряні трюкові фільми найбільший попит мають на американськiм кіно-ринкові. На нашому малюнковi—закохані сидять на крилах аероплана, що летить над містом

томки Піратів“ (ці фільми дійшли до нас) і можна буде перекозатися

Угорі—Барбара-ля-Мар. Нижче—кадр з картини „Імя її—жінка“, за участю Барбара-ля-Мар

картини, вона їх гостро критикувала в газетах. Дарма що прикро було терпіти цю критику кіно-фірмам, але вони не могли Барбару-ля-Мар купити за гроші. Її кінець-кінцем куплено, правда задорого, але куплено: одна кіно-

Повітряні трикукові фільми найбільший попит мають на американським кіно-ринкові. На нашому малюнку—закохані сидять на крилах аероплана, що летить над містом

томки Піратів“ (ці фільми дійшли до нас) і можна буде переколати в неї зовсім нема рис „збаблности“.

Не зважаючи на свій величезний успіх,—Барбара-ля-Мар не залишилася своєю роботою і пробувала покинути кіно. Вона все життя мріяла створити фільму, де б розповіла про життя пригнобленої мисливцям жінки, що нарешті заповдіяла собі самогубство.

Вона сама написала сценарій для картини „Білий метелик“, та дирекція зажадала, щоб сценарій перероблено під смак американського ганду, бо він завжди вимагає щасливого кінця.

Отже, її мрія так і лишилася „нездійсненою мрією“ (таку мрію вона написала будучи „зорею“). 30 січня 26-го року вона померла від нервового зворушення.

В. Ф.

ГАРОЛЬД-ЛЛОЙД

популярний комік американської кіне-матографії, що мав

більшість голосів на конкурсі 1926 р.

Жадної ролі без окулярів він не виконує.

СТОРІНКА ГУМОРУ

НЕ ВЕЗЕ

Мал. худ. П. Булаховського

Опозиція погодилася з ЦК

— Я ж говорив, що у цих проклятих більшовиків нічого немає справжнього — опозиція й та у них липова... Тьфу!

І В НЬОГО ХОЛОДНО

Минуло шість місяців страйку англійських гірників. (З газет)

Англ. король:— Невже доведеться й це спалити?

— Я ж говорив, що у цих проклятих більшовиків нічого немає справжнього — опозиція й та у них липова... Тьфу!

Англ. король:— Невже доведеться й це спалити?

НАЇВНЕ ЗАПИТАННЯ

Як ви гадаєте: одержу я вугілля до різдва, чи ні?
А до різдва якого року?

ПОЗАЗДРИЛА

— От лишенько, вчора Рябокобилі у вікно оті худігани поліняку пошпурили..
— Везе ж йому—хоч трохи тепер дровець матиме.

ВУФКУ

НАЙБЛИЖЧИЙ
ВИПУСК

ІСТОРИЧНИЙ
ХУДОЖНІЙ
БОЙОВИК

ТАРАС
ТРЯСИЛО

(З ЧАСІВ СІЧИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ)

ТРЯСИЛО

(З ЧАСІВ СІЧИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ)

Сценарій **В. РАДИША**
Режисер **П. ЧАРДИНІН**
Оператор **Б. ЗАВЕЛЕВ**
Костюми і декорації
художника-архитектора
проф. **В. КРИЧЕВСЬКОГО**

В головних ролях:
БУЧМА („Тарас Трясило“),
УЖВІЙ, ЛЯРОВ та інш.